

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Role asistenta pedagoga v procesu inkluzivního vzdělávání na základní a
střední škole**

**The role of the teaching assistant in the process of inclusive education in
primary and secondary schools**

Bc. Lenka Barešová

Vedoucí práce: PhDr. Marie Linková, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pedagogiky pro střední školy

Studijní obor: N PG 20

2023

Odevzdáním této diplomové práce na téma Role asistenta pedagoga v procesu inkluzivního vzdělávání na základní a střední škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 10.4. 2023

Děkuji vedoucí mé diplomové práce PhDr. Marii Linkové, Ph.D. za její odborné vedení, cenné připomínky, ochotu, trpělivost a čas, který mi věnovala při našich konzultacích. Dále mé poděkování patří všem respondentům za jejich ochotu spolupracovat a poskytnout mi informace pro tuto práci.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá rolí asistenta pedagoga v procesu inkluzivního vzdělávání na základní a střední škole. Teoretická část rozdělená na čtyři okruhy popisuje teoretická východiska. Je v ní pojednáváno o pozici asistenta pedagoga, jeho roli při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i bez nich, o spolupráci asistenta pedagoga s ostatními pedagogy a rodiči a v neposlední řadě také o samotných žácích se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich vzdělávání. Empirická část zaměřená na roli asistenta pedagoga v procesu inkluzivního vzdělávání na vybrané základní a střední škole v sobě zahrnuje kvalitativní výzkum, jehož výstupem je případová studie této školy. Ve výzkumném šetření je využito polostrukturovaných rozhovorů, pozorování a analýzy dokumentů. Cílem šetření je analyzovat práci asistentů pedagoga na vybrané škole. Výsledky šetření přinášejí informace o tom, jakým způsobem je profese asistenta pedagoga na této škole vnímána a využívána. Diplomová práce může sloužit jako příklad dobré praxe, jak asistenty využívat v rámci inkluzivního vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Asistent pedagoga, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, inkluze, učitel, základní škola, střední škola, spolupráce

ABSTRACT

This diploma thesis consists of the role of teaching assistant in an inclusive education in elementary and middle school. Theoretical part is divided into four parts and explains theoretical points. It discusses the position of the teaching assistant, the assistant's role in the education of pupils with and without special educational needs, the cooperation of the teaching assistant with other teachers and parents and last but not least about the pupils with special educational needs and their education. Empirical part is focused on the role of the teaching assistant in the process of an inclusive education in an selected elementary and middle school, in which it contains a qualitative study, which results in a situational study of the school. Semi-structured interviews were used in the research as well as observation and analysis of documents. The goal of this research is to analyse the work of teaching assistants at the selected school. The results of this research bring information about how the teaching assistant profession is perceived and used at this specific school. The diploma thesis can be used as an example of a good practice on how to use the teaching assistant in an inclusive education.

KEYWORDS

Teaching assistant, pupil with special educational needs, inclusion, teacher, primary school, secondary school, cooperation

Obsah

Úvod	7
1. Pozice asistenta pedagoga.....	8
1.1 Vymezení pojmu.....	8
1.2 Historie a vývoj profese	9
1.3 Legislativní zakotvení.....	11
1.4 Financování.....	11
1.5 Kvalifikační a osobnostní předpoklady.....	12
2. Role asistenta pedagoga.....	15
2.1 Náplň práce	15
2.2 Význam při inkluzivním vzdělávání	16
2.2.1 Podpůrná opatření	18
2.2.2 Individuální vzdělávací plán	20
2.3 Asistent pedagoga X osobní asistent.....	21
2.4 Vnímání práce AP z pohledu samotných asistentů a dalších pracovníků	23
3. Spolupráce asistenta pedagoga s ostatními aktéry výukového procesu	24
3.1 Spolupráce s vedením	24
3.2 Spolupráce s učiteli	25
3.3 Spolupráce s rodiči.....	28
3.4 Spolupráce s ostatními žáky ve třídě.....	30
3.5 Spolupráce s PPP, SPC	30
4. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.....	32
4.1 Vymezení pojmu: žák se speciálními vzdělávacími potřebami	32
4.2 Vzdělávání žáků se SVP ve školním roce 2021/2022.....	32
5. Výzkumná část - případová studie: asistenti pedagoga na škole EDUCAnet	35
5.1 Cíl a výzkumné otázky.....	35
5.2 Metody výzkumu	35
5.3 Výzkumné prostředí.....	36
5.4 Charakteristika sledovaných subjektů.....	37
5.5 Vlastní šetření	40
5.5.1 Průběh šetření.....	40
5.5.2 Vysvětlení zmíněných informací během rozhovorů	41
5.5.3 Výsledky šetření.....	44
5.6 Vyhodnocení výzkumného šetření.....	61
5.7 Doporučení pro pedagogickou praxi vyplývající z výzkumného šetření.....	71
Závěr	74
Seznam použitých informačních zdrojů	75

Úvod

S pozicí asistenta pedagoga se vlivem inkluzivního vzdělávání v našich školách setkáváme čím dál tím častěji. Jedná se o pedagogického pracovníka, který sehraává velmi důležitou roli ve výchovně vzdělávacím procesu a z jehož přítomnosti ve třídě mohou těžit všechny subjekty - žáci se speciálními vzdělávacími potřebami i žáci bez nich, jejich zákonní zástupci i pedagogové. Školy mající v pedagogickém sboru asistenty pedagoga se ovšem často liší tím, jaké nároky na tyto pracovníky mají. Mnohdy také dochází k situaci, kdy si školy neví rady, co si s asistentem počít a jakým způsobem ho plně využít, aby jeho přítomnost měla co největší smysl. Občas ani samotní asistenti nevědí, co vše si v rámci jejich práce mohou dovolit. Podoba práce AP se odvíjí od toho, u jakých žáků působí, jakým způsobem probíhá jeho spolupráce s učiteli i zákonnými zástupci, ale také například od toho, zda asistent působí na 1. či 2. stupni základní školy nebo na střední škole.

Hlavním tématem této diplomové práce je role asistenta pedagoga v procesu inkluzivního vzdělávání na základní a střední škole. Práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a empirickou.

Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol, ve kterých je podrobně představena pozice asistenta pedagoga – historie profese, legislativní zakotvení, financování, kvalifikační a osobnostní předpoklady pro výkon práce, náplň práce, role AP v inkluzivním vzdělávání, jeho spolupráce s učiteli, rodinou, PPP, SPC. Teoretická část je zakončena kapitolou, která blíže představuje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich vzdělávání.

Na teoretickou část navazuje část empirická, ve které je představen kvalitativní výzkum přinášející případovou studii vybrané školy v Praze. Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat práci asistentů pedagoga na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet. Data budou sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, pozorování a analýzy dokumentů. S ohledem na hlavní cíl práce se zaměřím na tři kategorie: výuka, působení mimo výuku a vnímání asistentství. Na tomto základě budou položeny výzkumné otázky.

Záměrem diplomové práce je získat ucelený obraz o práci asistentů pedagoga na vybrané škole. V případě pozitivních výsledků může tato práce sloužit jako příklad dobré praxe, jak asistenty využívat v rámci inkluzivního vzdělávání. Věřím, že má diplomová práce přinese užitečná doporučení pro praxi a vhodné podněty pro další výzkumy na stejné či podobné téma.

1. Pozice asistenta pedagoga

1.1 Vymezení pojmu

V České republice v posledních letech dochází k určitým legislativním změnám ve školství, které mají za následek směřování naší země k inkluzivnímu vzdělávání, jež umožňuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných školách. Ve školách by mělo být poskytováno kvalitní vzdělávání všem – dětem bez speciálních vzdělávacích potřeb i dětem s nimi. Proto je důležité, aby škola zaměstnávala vhodné odborníky, kteří budou zajišťovat nejen žákům, ale i celému pedagogickému sboru potřebnou podporu a pomoc. Jedná se o asistenty pedagoga, školní speciální pedagogy, školní psychology nebo sociální pedagogy (Jeřábková in Růžička a kol., 2019).

Asistent pedagoga patří podle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. mezi pedagogické pracovníky, jedná se o zaměstnance školy, který působí ve třídě, do níž je integrován žák nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Požadavky na odbornou kvalifikaci jsou zakotveny v zákoně. Hlavním úkolem asistenta je podporovat a napomáhat integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. V ideálním případě z jeho pozice těží všichni ve třídě – žák se zdravotním postižením, učitel, ostatní žáci (Čadová, Michalík in Vrbová a kol., 2012).

Profese asistenta pedagoga patří mezi poměrně nové pedagogické profese, a přestože se jedná o normativně jednotnou pracovní pozici, v praxi se rozděluje podle určitých hledisek. Jedním z nich je **věk dítěte a typ školy**, kterou navštěvuje:

- asistenti pedagoga v MŠ,
- asistenti pedagoga na ZŠ,
- asistenti pedagoga na SŠ,
- případně asistenti na vyšších odborných školách.

Dalším hlediskem je **místo uplatnění**:

- asistenti pedagoga ve školách/třídách samostatně zřizovaných pro žáky se zdravotním postižením,
- asistenti pedagoga v běžných školách,
- asistenti pedagoga ve školských zařízeních (zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy).

Posledním z hledisek je **způsob finančního zajištění působení asistenta pedagoga**:

- asistenti pedagoga financovaní z prostředků na asistenta pedagoga u žáků se zdravotním postižením,
- asistenti pedagoga financovaní z dotačního programu na asistenta pedagoga u žáků se sociálním znevýhodněním,
- asistenti pedagoga financovaní z rozpočtových prostředků školy (Michalík, Němec in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

1.2 Historie a vývoj profese

Devadesátá léta dvacátého století jsou u nás dobou zapojování asistentů pedagoga do vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Náplň jejich práce a s tím spojené pojmenování této profese se ovšem během let lišily. Důvodem byl odlišný vývoj, kdy se samostatně rozvíjela práce asistentů u žáků se zdravotním postižením a u žáků se sociálním znevýhodněním.¹

AP u žáků se zdravotním postižením

Po roce 1990 se ve školách zvyšoval počet dětí se zdravotním postižením, s čímž souvisela nově vznikající potřeba zajistit určitou asistenci ve vzdělávání těchto dětí. Asistentům se v té době říkalo více názvy – osobní asistenti, třídní asistenti, asistenti učitele. Pokud se jedná o hrazení nákladů na činnost těchto asistentů, zpočátku bylo poskytováno z velké části mimo resort školství. Jednalo se převážně o hrazení z financí, které byly určené na podporu zaměstnanosti poskytnuté místně příslušnými úřady práce, nebo o finanční zapojení občanských sdružení zdravotně postižených. Až postupem času byly náklady hrazeny také z finančních prostředků resortu školství (Michalík, Němec in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

„Ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením se profese asistentů rozšířila po roce 1997 – důvodem bylo přijetí Vyhlášky č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách, podle které ve speciálních třídách pro žáky s poruchou autistického spektra, ve třídách pro žáky hluchoslepé, na přípravných stupních a ve třídách pro žáky s více vadami mohli vzdělávací činnost zabezpečovat dva pedagogičtí pracovníci“ (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014, s. 10).

¹ ASISTENTPEDAGOGA.CZ: PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ. *Historie* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/historie>

AP u žáků se sociálním znevýhodněním

Jak už bylo řečeno výše, v minulosti se samostatně rozvíjela práce asistentů u žáků se sociálním znevýhodněním. V souvislosti s tím Němec, Šimáčková-Laurenčíková a Hájková (2014) zmiňují pojem „romský asistent“. Zpočátku se totiž asistenti v rámci vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním zaměřovali na podporu výhradně romských žáků. K oficiálnímu zavedení této profese do praxe pak došlo v letech 1997–1998 (MŠMT 1998). Počet asistentů poté v následujících letech prudce stoupal. Změna názvu nastala v letech 2000–2001, kdy se označení „romský asistent“ přeměnilo na „vychovatel-asistent učitele“. Změna souvisela se zavedením širšího pojetí asistence. Asistenti se tedy nezabývali pouze romskými žáky, ale všemi žáky se sociálním znevýhodněním bez toho, aniž by se pohlíželo na etnickou příslušnost.

Sjednocení profese

Pokud se podíváme na současnost, asistentská profese je od roku 2005 sjednocena. Ve školském zákoně, prováděcích vyhláškách MŠMT, zákoně o pedagogických pracovnících, prováděcích normách apod. najdeme již jednotný pojem – asistent pedagoga. Toto označení se používá jak při práci s žáky se zdravotním postižením, tak při práci s žáky se sociálním znevýhodněním. „*Nadále však v praxi přetrvává rozdílný způsob financování obou skupin AP*“ (Michalík, Němec in Morávková Vejrochová a kol., 2015, s. 13).

Podkapitolu zakončím tabulkou převzatou od Michalíka a Němce (in Morávková Vejrochová a kol., 2015, s. 19), která ukazuje počty asistentů pedagoga v letech 2005 až 2014. Původní údaje byly převzaty z Ústavu pro informace ve vzdělávání a MŠMT.

TABULKA 1: POČET ASISTENTŮ PEDAGOGA 2005–2014

Rok	Fyzické osoby		Přepočet na plné úvazky	
2005	1588		1156,4	
2006	2132		1559,9	
2007	2923		2098,9	
2008	3450		2415,4	
2009	4044		2772,3	
2010	4751		3145,6	
2011	5386		3483,1	
	6576		4276,5	
2012	AP pro děti/žáky se ZP	AP pro děti/žáky se SZn	ZP – Přepočet na plné úvazky	SZn – Přepočet na plné úvazky
	5966	610	3797,1	479,4
2013	7445		4770,4	
	6863	582	4325,6	444,8
2014	8873		5744,8	
	8155	718	5201,2	543,6

1.3 Legislativní zakotvení

Asistent pedagoga patří mezi pedagogické pracovníky a zmínku o této profesi najdeme v **zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**, ve kterém jsou uvedeny základní parametry vzdělávacího systému. Kromě toho se školský zákon dotýká procesu zapojení asistenta pedagoga do vzdělávání a s ním souvisejícím zřízením místa AP.

Další zmínku o této profesi najdeme v **zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovníích** definujícím požadavky na pracovníky pedagogických profesí. V něm jsou uvedeny závazné předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga (plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka).

Pozice AP se také dotýká **vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných**, ve které jsou uvedeny formy podpory ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním. Vyhláška uvádějící základní činnosti AP poskytuje jen závazný a velmi obecně koncipovaný základ o vzdělávání žáků se SVP, ale v současné době je již na školách, jak si samy formulují náplň práce AP. Musí ovšem respektovat základ daný vyhláškou (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014).

Čadová a Michalík (in Vrbová a kol., 2012) dále v souvislosti s pozicí asistenta pedagoga zmiňují **vyhlášku č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních** (měnící Vyhlášku č. 72/2005) a **vyhlášku č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků**.

1.4 Financování

Pozice asistenta pedagoga nemůže být zřízena bez doporučení školského poradenského zařízení, ve kterém je kromě jiného uvedeno, v kolika hodinách a v jakých předmětech žák asistenci potřebuje. Na základě tohoto doporučení vypracuje ředitel školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga, tedy i žádost o financování, kterou poté zašle na příslušný odbor školství krajského úřadu. „*Pracovní místo asistenta pedagoga zřizuje ředitel základní školy, základní školy speciální se souhlasem krajského úřadu na základě ust. § 16 odst. 10 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, v souladu s ust. § 20 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovníích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s bodem 5. vyhlášky č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005*

Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných“ (Fiedlerová, Jišová in Bařínková et al., 2012, s. 7).

Čadová s Michalíkem (in Vrbová a kol., 2012) se k financování této pozice také vyjadřují a zmiňují jeho určitou složitost. Rovněž zmiňují financování příslušným krajským úřadem, ke kterému dochází v případě škol zřizovaných obcí a škol zřizovaných krajem nebo dalšími subjekty, mezi které mohou patřit například nestátní organizace s výjimkou církví. Pokud se ovšem jedná o školy zřizované MŠMT nebo o školy registrované církvemi či náboženskými společnostmi, financování zajišťuje právě MŠMT. To také všem 14 krajským úřadům každoročně přiděluje finanční prostředky na podporu integrace žáků se SVP. A právě z těchto financí jsou poté asistenti pedagoga placeni.

V praxi se bohužel často stává, že vedení školy o zavedení této pozice ve škole neuvažuje, i když se v ní žáci s potřebou podpory nacházejí. Důvodů může být hned několik: ředitel shledává celé zřizování této pozice – dohledávání možností financování, řešení podkladů k podání žádosti – za příliš komplikované a zbytečné, způsob financování je vázaný obvykle na kalendářní, ne na školní roky (Horáčková a kol., 2015a).

1.5 Kvalifikační a osobnostní předpoklady

Kvalifikační předpoklady pro pozici asistenta pedagoga

V legislativě se k základním předpokladům, které musí splňovat všichni pedagogičtí pracovníci, vyjadřuje § 3 zákona č. 563/2004 Sb., jenž uvádí tyto předpoklady:

- způsobilost k právním úkonům,
- odborná kvalifikace,
- trestní bezúhonnost,
- zdravotní způsobilost,
- znalost českého jazyka.

Současná legislativa podle § 20, odst. 1 a odst. 2 zákona č. 563/2004 Sb. rozlišuje dva typy asistentů, u nichž jsou rozdílné požadavky na dosaženou kvalifikaci, ale podobné požadavky na činnosti.

Mezi první typ řadíme asistenty vykonávající přímou pedagogickou činnost ve třídě, kterou navštěvují žáci se SVP. Dále se může jednat o asistenty, kteří tuto činnost vykonávají na škole

zajišťující vzdělávání žáků formou individuální integrace. Tito asistenti získávají odbornou kvalifikaci studiem:

- vysoké školy, vyšší odborné školy nebo střední školy pedagogického zaměření,
- vysoké školy, vyšší odborné školy nebo střední školy nepedagogického zaměření doplněným vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo studiem pro asistenty pedagoga.

Mezi druhý typ zmiňovaný v 2. odstavci řadíme asistenty, kteří rovněž vykonávají přímou pedagogickou činnost, která má ovšem podobu spíše pomocných výchovných prací nejen ve škole, ale také ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy či ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči. Tito asistenti získávají odbornou kvalifikaci studiem:

- a. výše zmíněným,
- b. „*středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,*
- c. *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,*
- d. *středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a*

1. studiem pedagogiky, nebo

2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo

- e. *základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.*²

Osobnostní předpoklady pro pozici asistenta pedagoga

Myslím si, že u všech pedagogických pracovníků a obecně u zaměstnání, během kterých se pracuje s lidmi, natož s dětmi, jsou nesmírně důležité kvalitní osobnostní předpoklady. Osobně zastávám názor, že člověk sice může mít velké množství titulů a různých kurzů, nebude ovšem kvalitním pedagogem, lektorem či asistentem, pokud nebude schopen s dětmi správně pracovat, být empatický, vlídný, trpělivý apod.

Asistentova práce a komunikace s učiteli, žáky se SVP i bez SVP, rodiči a ostatními účastníky vzdělávacího procesu je ovlivněna jeho osobností, zkušenostmi, schopnostmi a dovednostmi.

² Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Nesmírně důležitý je **kladný vztah k žákovi, zájem o práci a plné pracovní nasazení**. Tato pozice je poměrně málo finančně ohodnocena, asistenti si tedy příliš nevydělávají, a proto je zájem o práci a plné pracovní nasazení nesmírně důležité.

Práce s žákem či s žáky bývá často náročná a zdlouhavá, z tohoto důvodu by měl být asistent **trpělivý a vytrvalý**. Asistent nepracuje pouze s žákem, ale přichází do kontaktu s jeho okolím. Během práce řeší nejrůznější situace a může být pod neustálým psychickým tlakem. Měl by tedy být **duševně odolný** a celkově **citově vyrovnaný**.

Mezi další osobnostní předpoklady by měly patřit **pečlivost, svědomitost a důslednost** jak v přípravě, tak ve vlastní práci. Na asistenta se musí dát spolehnout.

Asistent sice do určité míry pracuje pod dohledem učitele, to ovšem neznamená, že pouze bezmyšlenkovitě plní jeho pokyny. Asistent by měl být **schopen naplánovat a zorganizovat** činnosti potřebné pro maximální rozvoj vědomostí a dovedností žáka.

Mezi další velmi vítané osobnostní předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga patří **schopnost srozumitelné písemné a ústní komunikace** (jím sdělované informace a instrukce musí být srozumitelně sdělené). Dále tam patří například **vyrovnanost, sebedůvěra** a **sebevědomí se zdravou ctižádostivostí** (Habr, Hájková, Vaníčková, 2015).

2. Role asistenta pedagoga

2.1 Náplň práce

Asistent pedagoga patří mezi pedagogické pracovníky a náplň jeho práce určuje ředitel školy, přičemž se řídí především pokyny z poradenského zařízení, které asistenci doporučilo. Kromě toho se náplň práce podřizuje konkrétním potřebám žáka se SVP. Asistent poskytuje žákovi podporu jak během výuky, tak i o přestávkách. Kromě toho se může podílet na vytváření různých materiálů a pomůcek na výuku. Z tohoto vyplývá, že stejně jako ostatní pedagogičtí pracovníci i asistent vykonává přímou a nepřímou pedagogickou činnost. Nesmírně důležitá je také spolupráce asistenta jak s žákem či žáky, tak s pedagogy a také rodiči. Právě tato spolupráce je nezbytnou součástí výchovně-vzdělávacího procesu a je klíčová pro dobré klima ve třídě (Čadová, Michalík in Vrbová a kol., 2012).

Již výše v podkapitole 1.3 Legislativní zakotvení jsem zmiňovala, že se pozici asistenta pedagoga věnuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných. Tato vyhláška v pátém paragrafu uvádí přesný popis činností AP. První odstavec tohoto paragrafu uvádí, že: „*Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.*“ Ve druhém odstavci je poté uvedeno, že: „*Asistent pedagoga pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.*“³

Jeřábková (in Růžička a kol., 2019) zmiňuje, že od počátků působení asistentů pedagoga v českém školství byly určité nejasnosti v jejich rolích, kompetencích a postavení. Nebylo zcela jasné, s kým může asistent ve škole pracovat, komu se může věnovat. Často například docházelo k tomu, že si zákonní zástupci žáka se SVP mysleli, že asistent musí pracovat pouze s jejich dítětem, protože k němu byl přidělen. Všechny tyto nejasnosti a mylné domněnky ukončilo ustanovení odst. 2 § 5 vyhlášky č. 27/2016 Sb., které asistenta pedagoga představuje jako osobu pracující podle potřeby s žákem se SVP nebo s ostatními žáky ve třídě.

³ Vyhláška č. 27/2016 Sb., O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Toto ustanovení je rozhodně pozitivní, protože české i zahraniční zdroje ukazují, že práce asistenta pouze s žákem se SVP může mít negativní důsledky pro jeho vzdělávání, kdy se tím například omezuje žákovo zapojení do kolektivu. Jako jeden z těchto zahraničních příkladů uvedu příspěvek Maggie Balshaw již z roku 2010 v časopise *European Journal of Special Needs Education*, ve kterém se vyjadřuje k možným dopadům, jaké může mít soustředění asistenta pouze na jednotlivce či menší skupiny žáků. V příspěvku uvádí, že v mnoha školách stále dochází k soustředění asistentů pouze na přidělené jednotlivce či menší skupiny, aby se tak učitel mohl nerušeně soustředit na zbytek třídy. Tato situace ovšem může vést k tomu, že právě ti nejzranitelnější žáci, kteří potřebují vysoce kvalitní profesionální pozornost, ji nedostávají a jsou nejvíce izolovaní od výuky (Balshaw, 2010, s. 337-338, překlad vlastní).

2.2 Význam při inkluzivním vzdělávání

Na začátek je důležité vysvětlit si význam slova inkluze. Tento pojem pocházející z anglického *inclusion* (zahrnutí) představuje koncept, podle kterého by všechny děti bez ohledu na stupeň postižení měly navštěvovat školy v hlavním vzdělávacím proudu (Hájková, Strnadová, 2010). Inkluze se ovšem nedotýká pouze vzdělávání, ale veškerého života společnosti (práce, běžné fungování apod.). Inkluzivní přístupy, které patří mezi nejmodernější prosazované globální trendy, se dají definovat jako naprosto přirozené začleňování osob s handicapem do běžné společnosti bez nutnosti využívání speciálních pomůcek a prostředků. Zde samozřejmě záleží na individuálním stavu jednotlivých osob, pokud je využívání těchto speciálních prostředků nutné, je k nim přikročeno. Cílem je, aby intaktní společnost vnímala osoby s jakýmkoli handicapem jako plnohodnotné a plnoprávné. K tomu je ovšem zapotřebí znalost této problematiky, kontakt a vzájemné soužití lidí s postižením a lidí bez postižení. Toho se ovšem nedocílí, když budou tyto dvě skupiny lidí od sebe separovány ve škole, v práci nebo jinde (Slowík, 2016).

Pokud se vrátím zpět ke vzdělávání, Slowík (2016) dále uvádí, že dle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školského zákona) by se u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami měla dávat přednost vzdělávání v běžných školách oproti vzdělávání ve školách speciálních, do kterých by se měli umisťovat pouze žáci trpící těžkou formou postižení, u nichž by bylo jejich umístění do běžných škol velice problematické. V současné době speciální školy stále existují, ale jsou již zaměřené na vzdělávání žáků s konkrétním typem postižení.

Všechny děti by měly mít rovný přístup k základnímu vzdělávání, což je mimo jiné základem spravedlivého systému vzdělávání. V současnosti jsou znát snahy umožnit všem žákům přístup do běžných základních škol. I přes tyto snahy v České republice stále existuje určitá selekce dětí s postižením, přičemž se to nejvíce týká dětí s mentálním postižením, které jsou často umisťovány do speciálních či praktických základních škol⁴. U těchto dětí se kolikrát ani nezkouší jejich zařazení do škol v hlavním vzdělávacím proudu (Tannenbergerová, 2016).

Hájková se Strnadovou (2010) uvádějí, že všichni lidé mají právo na vzdělávání, což je také zakotveno v mezinárodních úmluvách. V současnosti by se tedy vůbec neměly vést diskuze o tom, zda by dítě mohlo být vzděláváno v běžné škole, místo toho by se mělo pouze řešit, jak se dítěti může toto vzdělávání umožnit. Autorky dále ovšem přiznávají, že z inkluze mají často obavy jak pedagogové, tak i rodiče. Tyto obavy ovšem mohou pocházet z mylné představy, že se všechny školy pro žáky se SVP najednou zruší a že se tito žáci nahnou do běžných škol, ve kterých s nimi pedagogové nebudou umět pracovat.

Inkluzi velice napomáhají právě asistenti pedagoga působící ve třídách, ve kterých jsou vzděláváni žáci se SVP. Z přítomnosti asistenta ve třídě mohou těžit všechny strany – žák či žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, kterým napomáhá v integraci, učitel, ale i ostatní žáci ve třídě (Čadová, Michalík in Vrbová a kol., 2012).

K významu pozice asistenta pedagoga v rámci zavádění inkluze ve vzdělávání se vyjadřují také Němec, Šimáčková-Laurenčíková a Hájková (2014). Úspěch zavádění inkluze je mimo jiné závislý na týmové spolupráci pedagogických a poradenských pracovníků, rodičů, vedení školy apod. Velice důležitým aktérem je pak asistent pedagoga, který může hrát v tomto procesu klíčovou roli. Důležitost zapojení asistentů do procesu vzdělávání žáků se SVP není jen jakási domněnka, ale potvrdilo to také Rychlé šetření 01/2010 Ústavu pro informace ve vzdělávání. Do výzkumu se zapojilo přes 2000 ředitelů mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol. Výsledky jasně dokazují významnost role asistentů pedagoga. Více než polovina ředitelů pokládá podporu MŠMT při zřizování funkce AP za nepostradatelnou, 44,5 % vnímá nedostatek těchto pracovníků jako významnou komplikaci a 36,1 % dokonce jako zásadní problém. Z výzkumu vyplývá obecná shoda na veliké důležitosti asistentů pedagoga v rámci inkluzivního vzdělávání.

⁴ Základní škola praktická již v současnosti není součástí soustavy v ČR.

2.2.1 Podpůrná opatření

Inkluzi také napomáhají podpůrná opatření zakotvená v platném znění současného školského zákona. Byl vytvořen Katalog podpůrných opatření pro potřeby Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. V tomto katalogu, který má pedagogickým pracovníkům poskytovat manuál dostupné podpory, se nachází osm dílčích částí, obecná část a části zaměřené na poskytování podpůrných opatření dětem, žákům a studentům se znevýhodněním. Může se jednat jak o zdravotní postižení, tak o sociální znevýhodnění či vybraná onemocnění. Katalog byl vytvořen Univerzitou Palackého v Olomouci za pomoci organizace Člověk v tísni a dalších partnerů.

Pojem „podpůrná opatření“, kterých se ještě spolu s vyrovnávacími opatřeními využívá k podpoře při vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP, byl poprvé uveden ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., která byla nahrazena vyhláškou č. 27/2016 Sb., a význam byl upřesněn v novele školského zákona (platné od 1. 9. 2016). V § 16 je uvedeno, že na poskytování těchto opatření mají právo všichni žáci se SVP. Podpůrná opatření jsou rozdělena do pěti stupňů podle stupně dopadu zdravotního postižení na vzdělávání a dají se definovat jako potřebné úpravy ve vzdělávání, které jsou školou nebo školským zařízením poskytovány zdarma (Zvědělíková in Potměšil a kol., 2018).

Michalík, Baslerová a Felcmanová (2015) uvádějí, že podpůrná opatření poskytující příležitosti pro vzdělávání žáků se znevýhodněním přispívají ke zkvalitňování českého školství, přičemž je lze aplikovat jak ve školách běžných, tak ve školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením. V rámci podpůrných opatření jsou respektovány následující principy a zásady: nediskriminace, spravedlnost a rovný přístup, odbornost a kvalita, efektivita a dostupnost, jednotný přístup, metodické vedení, kontinuita a spolupráce, rozvoj a otevřenost.

Při aplikaci podpůrných opatření není na prvním místě diagnóza žáka a s ní spojené obtíže, ale právě míra potřebné podpory při vzdělávání. Pozornost je zaměřena na stanovení míry podpory, kterou žák potřebuje. Poté jsou stanovena konkrétní PO. Je jasné, že informace o diagnóze jsou stále důležité. Pedagog ovšem potřebuje vědět, jak s žákem pracovat apod. Katalog podpůrných opatření je členěn podle jednotlivých oblastí podpory. „*V každé z oblastí jsou popsána konkrétní podpůrná opatření, která s ní souvisejí a reagují na určitou oblast obtíží žáka. Učitel tak získává základní informaci o tom, v čem opatření spočívá, jak jej má aplikovat a kde o něm získá další informace*“ (Michalík, Baslerová, Felcmanová a kol., 2015, s. 35).

Stupeň 1

Jedná se o nejnižší stupeň podpory, který obstarávají vyučující ve třídě a konzultují ho s pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby i s pracovníky školského poradenského zařízení. Taková podpora může mít podobu například úpravy zasedacího pořádku, délky vyučovací jednotky, přestávek mezi hodinami, stanovení odlišných časových limitů pro práci žáka atd. Tyto běžně dostupné metody a formy práce poté mohou působit jako prevence zhoršování školní úspěšnosti žáka.

Stupeň 2

Opatření v tomto stupni zahrnující i efektivní podpůrná opatření z 1. stupně podpory jsou realizována na základě doporučení školského poradenského zařízení. Na základě vyšetření pracovník ŠPZ uvede doporučení, která se týkají například organizace vzdělávání (úprava zasedacího pořádku, délka vyučovací jednotky, přestávky mezi hodinami i doba přímé práce v závislosti na využití zraku, sluchu, doba určená k tichému či hlasitému čtení, psaní, plánování a organizace využití času stráveného ve škole mimo vyučování a stanovení odlišných časových limitů pro práci žáka). Cílem je, aby učitel využíval speciálně pedagogické metody a formy práce, které nebudou příliš zasahovat do vzdělávání ostatních žáků ve třídě. V ideálním případě by to mělo vypadat tak, že se žák plně účastní společné výuky poskytované všem žákům a do toho je mu poskytován individuální přístup. Pro žáky může být vypracován individuální vzdělávací plán (IVP).

Stupeň 3

Stejně jako opatření ve 2. stupni se tato opatření realizují na základě doporučení ŠPZ, se kterým škola blíže spolupracuje, a zahrnují v sobě i efektivní podpůrná opatření z 1. a 2. stupně podpory. Úpravy v organizaci a průběhu vzdělávání žáka již výrazněji ovlivňují práci se třídou. Pro žáky bývá často vypracován IVP. Jsou využívány speciální formy, metody a postupy při práci s žáky, může docházet k redukci obsahu učiva, jsou využívány speciální učebnice, didaktické, kompenzační a rehabilitační pomůcky apod. Kromě toho může být žákovi přiřazen asistent pedagoga (na vše či jen na některé předměty).

Stupeň 4

Podpůrná opatření v tomto stupni se vždy realizují na základě doporučení ŠPZ a zahrnují v sobě efektivní PO z 1. až 3. stupně. U žáka s takovou potřebou podpory je výrazně upravena organizace a průběh vzdělávání a je nutné využívat speciální učebnice, speciální didaktické,

kompenzační a rehabilitační pomůcky, které jsou již finančně náročnější. Kromě toho je často zapotřebí upravit pracovní místo žáka. V tomto stupni podpory se do vzdělávání žáka zapojuje asistent pedagoga, druhý pedagog ve škole speciální apod. Dále je rovněž žákovi poskytována výuka předmětů speciálně pedagogické péče zajištěná pedagogem s příslušnou kvalifikací.

Stupeň 5

Tato PO se rovněž realizují na základě doporučení ŠPZ a zahrnují v sobě efektivní podpůrná opatření z 1. až 4. stupně. Jedná se o nejvyšší stupeň podpory, kdy je zapotřebí co největší přizpůsobení organizace, obsahu, forem a metod vzdělávání, vždy dochází k modifikaci obsahu učiva (Baslerová, Michalík, Monček in Michalík, Baslerová, Felcmanová a kol., 2015).

2.2.2 Individuální vzdělávací plán

„Detailní plán sestavený týmem odborníků pro žáka, kterému se dostává speciálněpedagogické podpory při vzdělávání“ (Hájková, Strnadová, 2010, s. 12). To je jeden ze způsobů, jakým se dá definovat IVP.

Jehličková (in Vrbová a kol., 2012) uvádí, že zmínku o IVP najdeme v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (nyní vyhláška č. 27/2016). IVP je závazný dokument, jenž je součástí dokumentace žáka a jeho prostřednictvím jsou mu zajišťovány speciální vzdělávací potřeby. Individuální vzdělávací plán nemusí být tvořen pouze na základě závěrů speciálně pedagogického vyšetření, ale i na základě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost, odborného lékaře nebo dalšího odborníka. Dále IVP vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy a vyjádření zákonného zástupce žáka, případně žáka samotného, je-li zletilý.

S vytvářením individuálního vzdělávacího plánu pomáhá školské poradenské zařízení a zákonný zástupce žáka (případně zletilý žák), za jeho vypracování odpovídá ředitel školy, který poté zákonného zástupce žáka (nebo zletilého žáka) s plánem seznámí.

Je vhodné, aby byl IVP vypracován ještě před nástupem žáka do školy, k vytvoření může ovšem dojít nejpozději jeden měsíc po nástupu žáka do školy nebo poté, co mu jsou zjištěny

speciální vzdělávací potřeby. Do IVP se může v průběhu roku různě zasahovat (doplňování a upravování plánu dle potřeby).

V průběhu školního roku je také školským poradenským zařízením kontrolováno a vyhodnocováno, zda jsou dodržovány postupy a opatření stanovená individuálním vzdělávacím plánem. K tomuto vyhodnocování dochází dvakrát ročně. Pokud stanovená opatření nejsou dodržována, ŠPZ zkontaktuje ředitele školy. Kromě toho také ŠPZ poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu.

V individuálním vzdělávacím plánu najdeme závěry speciálně pedagogických (případně psychologických) vyšetření, údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické či psychologické péče žákovi, cíle vzdělávání, časové a obsahové rozvržení učiva, pedagogické postupy, způsoby zadávání a plnění úkolů, styl hodnocení, potřebné kompenzační, rehabilitační nebo učební pomůcky, speciální učebnice, didaktické materiály apod. Do IVP se také zaznamenává, zda je zapotřebí dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby, která by se podílela na práci s žákem.

Horáčková (2015b) se také vyjadřuje k individuálnímu vzdělávacímu plánu, pro jehož tvorbu neexistují jednotná formální kritéria. Při tvoření se ovšem mohou objevovat různá rizika. Mezi časté patří například nestanovení základních cílů v IVP. Často také dochází k situaci, kdy činnosti jednotlivých účastníků vzdělávacího procesu nejsou koordinovány. Kromě toho také může docházet k tomu, že delší časové dotace pro určité činnosti nahrazují odbornou reedukaci, kompenzací nebo speciální péčí. To v mnoha případech ovšem nestačí a je zapotřebí jiné metodologie, odlišných podpůrných technik apod.

Z kvalitně vypracovaného individuálního vzdělávacího plánu mohou těžit všechny strany – žák, učitelé, zákonní zástupci dítěte. Žák díky němu pracuje individuálním tempem podle jeho schopností, učitel ví, jakým způsobem má s žákem pracovat, a zákonní zástupci se díky účasti na tvorbě a realizaci IVP stávají spoluzodpovědnými za výsledky jejich dítěte.

2.3 Asistent pedagoga X osobní asistent

Pozice asistenta pedagoga a osobního asistenta se v mnohém podobají, ale také se v mnohém liší. Obě pozice představují podpůrnou asistenční službu, asistent pedagoga ovšem působí v rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a představuje podpůrné opatření při vzdělávání žáků se SVP. Na druhé straně osobní asistent působí v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí a jedná se o pracovníka sociální péče. Osobní asistence je tedy sociální službou.

Rozdíly mezi těmito dvěma pozicemi najdeme převážně v oblasti jejich financování a zaměstnavatelích. Zaměstnavatelem AP je škola, na které působí, tím pádem je touto školou (případně zřizovatelem školy/příslušným krajským úřadem) financován. Na škole může působit i osobní asistent, ten ovšem není zaměstnancem školy. Jeho zaměstnavatelem bývají buď nestátní neziskové organizace, které poskytují sociální služby, nebo se může jednat o osobu, u níž je služba vykonávána. Pokud se jedná o nezletilé dítě, zaměstnavatelem bývají rodiče. Osobní asistent je hrazen uživatelem této služby, který pro tyto účely může využít příspěvku na péči.

„Mimo asistentů pedagoga a osobních asistentů rozlišujeme například studijního asistenta, pracovního asistenta, tlumočnickou asistenci pro neslyšící, průvodcovskou či předčitatelskou asistenci nevidomým, specifickou asistenci pro osoby s mentálním postižením nebo společenskou asistenci, která ovšem není hrazena. Někdy se mohou jednotlivé typy asistence prolínat a slučovat.“⁵

Čadová a Michalík (in Vrbová a kol., 2012) uvádějí, že osobní asistent, na rozdíl od asistenta pedagoga, poskytuje služby v přirozeném prostředí klienta (domácnost, volný čas, kroužky, škola). AP se zaměřuje na vzdělávání žáka se zdravotním postižením a působí převážně ve třídě/škole, kterou žák navštěvuje.

Dále autoři zmiňují rozdílnost potřebných kvalifikačních předpokladů pro výkon profesí. Vzdělání u osobního asistenta není tolik důležité, podstatné je, aby dodržoval požadavky konkrétního klienta či poskytovatele sociálních služeb. U asistenta pedagoga na kvalifikaci záleží více, protože požadavky na odbornou způsobilost jsou dány zákonem.

Jak už bylo řečeno výše, pozice se v některých věcech odlišují, v některých zase podobají. I přes rozdílnosti v zaměstnavatelích, ve financování či v náplni jejich práce se v obou případech jedná o profese, které by měla vykonávat osoba motivovaná, empatická, spolehlivá, trpělivá, vstřícná a důsledná. Náplň práce se u těchto pracovníků možná liší, způsoby jejich práce ovšem ne. Obě tyto profese pracují s klienty se speciálními potřebami (Čadová, Michalík in Vrbová a kol., 2012).

⁵ POSPÍŠILOVÁ, Ivana. *Asistent pedagoga u dětí se zdravotním postižením a služba osobní asistence* [online]. Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 2013 (aktualizováno: 2023). [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/asistent-pedagoga-u-deti-se-zdravotnim-postizenim-sluzba-osobni-asistence>

2.4 Vnímání práce AP z pohledu samotných asistentů a dalších pracovníků

Ráda bych v souvislosti s vnímáním práce AP zmínila jedno dotazníkové šetření provedené v roce 2021, které bylo vytvořeno, aby sloužilo jako jakýsi podklad pro vytvoření budoucího Standardu činnosti asistenta pedagoga. Dotazníkové šetření obsahující 14 otázek probíhalo na stránce [Survio.com](https://www.asistentpedagoga.cz) (online dotazník) a bylo ohlášeno na webové stránce www.asistentpedagoga.cz. Mezi účastníky šetření, jejichž počet byl 663, patřili asistenti pedagoga (349), pedagogové (200), ředitelé a další pracovníci škol a školských zařízení. Dotazníkové šetření ukázalo zajímavá data, přičemž některá nyní zmíním.

Více než polovina dotazovaných uvedla, že jsou AP bohužel i v dnešní době vnímáni spíše jako asistenti žáka, ne jako asistenti samotného pedagoga. S tím souvisí i to, že jsou asistenti stále vnímáni také jako primární vzdělavatelé žáka se SVP (opět to takto vnímala nadpoloviční část dotazovaných). AP ovšem není „učitelem“ žáků se SVP, ani žáků intaktních. Měl by sloužit pouze jako jakási podpora skutečnému pedagogovi. Více než 90 % respondentů zastává názor, že by měl AP pracovat i s „ostatními“ žáky ve třídě a že by měl podporovat sociální začleňování žáka se SVP, nejen to „výukové“. U otevřené otázky týkající se návrhů aktivit, které by ve Standardu AP měly být začleněny mezi povinné, dotazovaní uváděli tyto položky: aktivní práce s žákem, aktivní podpora učitele, přípravy, dohled nad žáky v době mimo výuku, komunikace s učiteli, komunikace se zákonnými zástupci žáků, účast na třídních schůzkách, účast na poradách učitelů, spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, administrativní činnost, vedení pracovního deníku, účast na dalším vzdělávání...⁶

⁶ ASISTENTPEDAGOGA.CZ: PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ. *Jak vidí asistenti náplň své práce? Na jaké problémy naráží?* [online]. 2021 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/ke-stazeni/zobrazit/jak-vidi-asistenti-standardy-sve-prace>

3. Spolupráce asistenta pedagoga s ostatními aktéry výukového procesu

Vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami se neobejde bez dobré týmové kooperace, ve které navzájem spolupracují pedagogičtí pracovníci s vedením školy, s rodiči žáka se SVP, ale i s pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zaměstnanci školských poradenských zařízení apod. Součástí tohoto podpůrného týmu, který se snaží o vytváření pozitivního sociálního klimatu, je samozřejmě také asistent pedagoga. Všichni členové tohoto týmu by si měli navzájem poskytovat oporu, měli by se vzájemně inspirovat díky rozdílným zkušenostem a znalostem a poskytovat nové pohledy na řešení situace. Pokud podpůrný tým dobře funguje, ve škole jsou vytvořeny kvalitní podmínky vzdělávání, které vyhovují potřebám všech žáků (Soudná in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

3.1 Spolupráce s vedením

Vedení školy je tvořeno ředitelem školy a jeho zástupci, mezi které dělí některé jeho kompetence. Pokud se ale zaměříme na jeho vztah s asistentem pedagoga, zastává velmi důležitou roli. U ředitele to vše začíná, protože je to právě on, kdo vybírá AP a sestavuje pedagogický sbor, ve kterém by také měl nastavovat určitá pravidla komunikace mezi jednotlivými pedagogickými pracovníky. Dále má na starost stanovení náplně práce asistenta, rozdělení jeho jednotlivých kompetencí, seznámení asistenta s organizací školy, provozem školy, kompetencemi jednotlivých pracovníků atd. Asistent s ředitelem často nemusí přímo přicházet do styku, spoustu věcí s ním může řešit skrze třídního učitele. Pokud se ovšem jedná o vážnější záležitosti, jako je například šikana, problémy s ostatními pedagogy nebo s rodiči, asistent jedná s ředitelem přímo.

Pro úspěšné zapojení asistenta pedagoga do prostředí školy a třídy je nesmírně důležité, aby byl řádně představen pedagogickému sboru a aby byla náležitě vyjasněna jeho role a náplň práce. To totiž může předejít jistým problémům v budoucnu (nemístné poznámky učitele před žáky, nerespektování osoby asistenta pedagoga apod.).⁷

Vedení školy by mělo asistentovi pedagoga zajistit stejné podmínky jako všem ostatním pedagogickým pracovníkům. Asistent by měl mít své stálé pracovní místo, měl by být

⁷ PETRÁŠ, Petr, JARMAROVÁ, Jitka, LAUERMAN, Marek, *Metodika práce asistenta pedagoga: Komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-05-09]. ISBN 978-80-244-4711-7. Dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-14/metodika-prurez-14.pdf>

představen všem pracovníkům školy, je vhodné, aby byl vedením seznámen se strukturou školy a informován o konání různých pedagogických porad, supervizí, třídních schůzek či vzdělávacích akcí pro zaměstnance školy. Kromě toho by mělo vedení seznámit asistenta s jeho kompetencemi ve vztahu k třídnímu učiteli a k ostatním pedagogickým pracovníkům. Dále by mělo asistenta obeznámit s jeho náplní práce v době, kdy bude žák nebo učitel nepřítomen na vyučování. Pokud jsou tato pravidla nastavena jasně hned ze začátku, může se tím v budoucnu předejít mnohým nejasnostem či problémům a celý inkluzivní proces se stává více kvalitním (Soudná in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

Pro úspěšné působení asistenta pedagoga ve škole je důležité, aby se v pracovním prostředí cítil bezpečně a aby si byl vědom toho, že se v případě potřeby má na koho obrátit. Z tohoto důvodu je dobré, aby cítil podporu od vedení školy. Mezi asistentem a vedením by tedy měl být vytvořen kvalitní vztah, ne vždy je to ovšem snadné. Ředitel a jeho zástupci v tomto vztahu zauímají nadřizenou pozici a od asistenta musí požadovat jistou kvalitu jeho práce. Proto je nesmírně důležité dobré a jasné nastavení vzájemných vztahů již na začátku spolupráce. Pociťování podpory a kolegiality ze strany vedení je pro asistenty velice důležité.

Dalším úkolem vedení je určit asistentovi náplň jeho práce a kompetence z ní vycházející, přičemž je právě na vedení, aby zhodnotilo důležitost určitých kompetencí. Některé jsou totiž stěžejní, jiné naopak doplňkové. Při tom je třeba zohlednit, zda se asistent pedagoga vyskytuje na 1. nebo 2. stupni ZŠ, jaký má škola charakter, jak vypadá školní vzdělávací program, jaké je rozložení žáků ve třídě apod.

Asistentovi by měl být přidělen zkušený mentor, často to bývá zástupce ředitele. Na tohoto mentora se pak může asistent v případě potřeby obracet a žádat o konzultaci nebo o radu. Je vhodné, aby tímto mentorem byl někdo ze školy. Pokud by se jednalo o externí osobu, může docházet k snižování dostupnosti opory. To stejné platí v případě, pokud funkce mentora není nikomu jednoznačně přiřazena.⁸

3.2 Spolupráce s učiteli

Soudná (in Morávková Vejrochová a kol., 2015) poznamenává, že učitel, odborník v oblasti vzdělávání, s asistentem pedagoga spoluutváří vzdělávací podmínky pro všechny žáky ve třídě.

⁸ ZAPOJMEVSECHNY: Národní pedagogický institut České republiky. *Asistenti pedagoga potřebují od vedení školy podporu i metodicky vést* [online]. 2020 [cit. 2022-06-23]. Dostupné z: <https://www.zapojmevsechny.cz/clanek/detail/asistenti-pedagoga-potrebuji-od-vedeni-skoly-podporu-i-metodicky-vest>

Je ovšem důležité zmínit, že asistent nezastává podřadnou nebo vedlejší roli. Právě naopak. Asistent je dalším pedagogickým pracovníkem, který má jisté výhody oproti učiteli. Jelikož není zodpovědný za vedení hodiny a nevyučuje, má možnost z trochu jiného úhlu sledovat dění ve třídě během vyučování i během přestávek. Coby spolupracovník učitele by měl akceptovat a respektovat jeho rozhodnutí a názory. Informace o spolupráci učitele a asistenta pedagoga uvádí Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP s podporou asistence, č. j. 14453/2005-4 (Věstník MŠMT č. 10/2005). V ní se například zmiňuje, že by učitel měl řídit veškeré vzdělávací aktivity jeho předmětu a dále také koordinovat činnosti dalších pracovníků ve třídě (další učitel, vychovatel, asistent pedagoga) s cílem vytvoření co nejlepších podmínek pro účinné vzdělávání všech žáků ve třídě. Dobrý vztah mezi asistentem pedagoga a učitelem je velice důležitý a významně ovlivňuje úspěšnost vzdělávacího procesu. Podstatnou věcí je dobře nastavená efektivní komunikace mezi těmito dvěma aktéry.

S dobrou komunikací souvisí také konzultace asistenta s učitelem, ke kterým se vyjadřuje například Němec (2016). Ten uvádí, že by tyto konzultace měly být významnou součástí nepřímé pedagogické práce těchto dvou spolupracovníků. Konzultace jsou skvělým způsobem, jak si navzájem předávat informace. Učitel může asistenta využívat k předávání informací do rodin, je ovšem důležité, aby se informace dostaly do rodin celé a nezkrácené. Proto je dobré věnovat dostatek času konzultacím, aby nedošlo k situaci, kdy asistent reprodukuje informace nepřesně. Toto předávání informací ovšem probíhá i naopak. Asistent pedagoga má mnohokrát podrobnější přehled o situaci žáků i o jejich rodinách. Učitel tak může asistenta využívat jako dobrý zdroj informací k porozumění žáků a tím tak lepšímu a efektivnějšímu učení. Konzultace mohou být buď pevně dané v rozvrhu, nebo probíhají o přestávkách. Jako vhodné se ukazuje, když tyto schůzky probíhají pravidelně a trvají tak dlouho podle toho, jak důležité a náročné téma se zrovna řeší.

Asistent se s učitelem často podílí na přípravách na vyučovací hodiny. Takovéto přípravy jsou nezbytné pro efektivní realizaci výuky. Délka spolupráce nad přípravou na výuku závisí na tématu, náročnosti učiva, zamýšlených pomůckách apod. Pokud příprava vyžaduje podrobnější a časově náročnější přípravu, je zapotřebí ji provádět mimo vyučování. Naopak jednodušší příprava mnohdy zabere jen pár minut a dá se stihnout před vyučovací hodinou či po ní. Někteří učitelé a asistenti ovšem zastávají názor, že společné přípravy nejsou nutné, a v hodinách často improvizují. To ovšem může mít na výuku negativní dopad, protože hrozí, že se díky tomu stihne méně plánovaných aktivit.

Je-li žákům nabízeno doučování (asistentem, asistentem + pedagogem), pak tito dva pedagogičtí pracovníci na přípravách často pracují společně. Je vhodné, aby učitel vybral látku pro doučování a potřebné materiály, se kterými bude během doučování pracováno, a aby si asistent látku připravil pod dohledem učitele. Asistent totiž nemusí být vždy dostatečně kvalifikovaný (vysokoškolsky vzdělaný), a proto by sám neměl vybírat látku a způsoby jejího osvojení. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami je mnohdy doučování s asistentem velice nápomocné, protože během hodiny občas nestihnou projít veškerou probíranou látku. Kromě toho může učitel asistenta poprosit o to, aby se slabšími žáky prošel předem část látky, kterou se třídou má v plánu probírat až na následující hodině (např. asistent během doučování s žáky přečte předem připravený text a ujistí se, že mu žáci rozumí). Asistent by ovšem nikdy neměl vykládat a vysvětlovat novou látku.

Soudná (in Morávková Vejrochová a kol., 2015) poukazuje na to, že se během spolupráce ovšem mohou objevit i nejrůznější rizika. Jedním z nich může být situace, kdy učitel začne asistenta vnímat jako osobu, jež ohrožuje jeho postavení. Dochází k tomu například v případech, kdy má asistent větší odbornost nebo disponuje silnější osobností. Učitel se poté může vzdát vedoucí úlohy ve třídě, což má negativní vliv na žáky. Ti jsou zmatení a nevědí, kdo má ve třídě „velení“.

Dalším rizikem, ke kterému občas dochází, je odmítání asistenta pedagoga ve třídě. Učitel má dojem, že asistentova přítomnost ve třídě je zbytečná, a dává mu to najevo například minimální komunikací. To má ovšem negativní dopad na sociální klima celé třídy, protože tento odmítavý přístup učitele vytváří napětí.

Dále může docházet k tomu, že se učitel během vyučovacích hodin věnuje zbytku třídy a vzdělávání žáka se SVP ponechá na asistentovi pedagoga. To ale vede k určité segregaci žáka a asistenta od zbytku třídy. K podobnému tématu se vyjadřují také Giangreco a Doyle (2007), kteří zmiňují, že pro úspěšné začleňování žáků se SVP do běžných škol je zapotřebí, aby se učitel zabýval všemi žáky ve třídě (tedy i žákem/žáky se SVP). K tomu je tedy potřeba, aby asistent pedagoga nepracoval pouze s jeho přiděleným žákem/žáky se SVP, ale aby se věnoval i ostatním. Výzkumy totiž ukazují, že učitelé mají tendenci se příliš nezabývat žákem se SVP, pokud má tento žák asistenta, který pracuje pouze s ním. Naopak pokud asistent pracuje i s ostatními žáky ve třídě, nejen s žákem se SVP, učitel se do jeho vzdělávání mnohem více zapojuje.

Soudná (in Morávková Vejrochová a kol., 2015) uvádí, že taková rizika často vznikají z důvodu nové situace, která je pro učitele nezvyklá. Spousta z nich se totiž s asistentem během jejich práce nemusela setkat a nové přiřazení dalšího dospělého do třídy může být nezvyklé a do jisté míry stresující. Učitel často neví, jak s asistentem pracovat, co vše od něj očekávat, jaká má být jeho náplň práce apod.

Spolupráce s třídním učitelem

Třídní učitel organizačně řídí, vzdělává a vychovává žáky ve svěřené třídě, dále také organizuje a koordinuje veškeré dění ve třídě a výchovně vzdělávací činnosti ostatních pedagogických pracovníků, mezi které patří ostatní učitelé, vychovatelé, osobní asistenti a rovněž asistenti pedagoga, s nimiž by měl mít třídní učitel kvalitně nastavenou spolupráci a komunikaci, aby tak bylo docíleno co nejlepšího a neúčinnějšího vzdělávání žáků se SVP. Je jasné, že má třídní učitel k jeho žákům blíže než třeba ostatní učitelé. Občas k nim má ovšem nejbližší právě asistent pedagoga, který ve třídě tráví mnohdy nejvíce času. Tím se pro třídního učitele může stát cenným informátorem o problémech žáků, které mají vliv na výchovu a vzdělávání. Asistent může vědět o potížích i mimo školu.⁹

3.3 Spolupráce s rodiči

Soudná (in Morávková Vejrochová a kol., 2015) zmiňuje, že vnímání asistenta pedagoga rodiči může být různé. V praxi se občas setkáváme s tím, že rodiče (často žáků bez speciálních vzdělávacích potřeb) vnímají přítomnost asistenta pedagoga ve třídě jako rušivou. Na druhé straně rodiče žáků se SVP jeho přítomnost považují za velice přínosnou a nápomocnou. Z tohoto důvodu jsou často právě rodiče iniciátorem zřízení této pozice pro jejich dítě.

Jelikož je působení asistenta vázáno především na jednoho konkrétního žáka, vztah mezi ním, jeho rodiči a asistentem je užší. Často dochází k tomu, že se již před začátkem školního roku rodina s žákem se SVP seznámí s asistentem. Fakt, že dítě bude mít asistenta pedagoga, pak u rodičů může přinášet nejrůznější očekávání.

Na to, jak má mezi rodinou dítěte se SVP a asistentem pedagoga vypadat vztah a jak má probíhat komunikace, neexistuje návod, v žádných právních dokumentech podoba vztahu a

⁹ PETRÁŠ, Petr, JARMAROVÁ, Jitka, LAUERMAN, Marek, *Metodika práce asistenta pedagoga: Komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-05-09]. ISBN 978-80-244-4711-7. Dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-14/metodika-prurez-14.pdf>

komunikace není jasně definována. V praxi se ovšem osvědčuje, když asistent figuruje jako jakýsi prostředník mezi školou a rodinou (od rodičů získává a s jejich souhlasem předává ostatním pedagogickým pracovníkům informace z prostředí rodiny žáka). Na základě informací poskytnutých rodiči žáka může asistent napomáhat při tvorbě IVP. Dále je vhodné, když asistent informuje rodiče o školních výkonech, psychosomatickém stavu a celkové práci žáka během vyučování i mimo něj.

Z těsného vztahu asistenta pedagoga a rodičů žáka se SVP ovšem mohou vyplývat různá rizika. Jedním z nich může být situace, kdy rodiče předpokládají úspěšnost dítěte, když u něj působí asistent pedagoga. Pokud ovšem ta úspěšnost nepřichází, žákovi se SVP se nevede dobře, nezlepšuje se či dokonce ve škole selhává, rodiče mají tendenci vinit AP nebo učitele, že s jejich dítětem patřičně nepracují. Je důležité nebrat si toto obviňování osobně a chápat, že může být způsobeno reaktivní fází, která je součástí procesu vyrovnávání se s těžkou zprávou (vyrovnávání se s postižením dítěte). V této fázi totiž často dochází k obviňování pracovníků v pomáhajících profesích pracujících s dítětem.

Dalším rizikem může být zaměňování asistenta pedagoga v osobního asistenta dítěte mimo vyučování. K tomu může docházet z důvodu těsného vztahu mezi rodinou/žákem a asistentem. Rodiče mohou být s působením asistenta velice spokojeni a z tohoto důvodu chtějí jeho služby využívat i mimo vyučování nebo v době, kdy je žák nemocný. V tomto případě ovšem hrozí, že tyto požadavky začnou přesahovat rámec náplně práce AP, které byly stanoveny vedením školy. Asistent se poté dostává do složité situace, kdy se může cítit přetížen a zneužit. Často má také vytvořeno silné emoční pouto s dítětem, a tak je pro něj ještě těžší těmto stupňujícím se požadavkům rodičů odolávat.

Jedním z dalších rizik je situace, kdy rodiče vnímají asistenta jako tzv. prodlouženou ruku domácího prostředí žáka se SVP. U rodičů může docházet k nerespektování prostředí a k přesvědčení, že asistent bude vykonavatelem rodičovské vůle, přání nebo pokynů ve škole. Dále si mohou rodiče myslet, že asistent ve výuce pracuje pouze s jejich dítětem, a tudíž veškerou pozornost a péči poskytuje pouze jemu.

Mezi další riziko patří, pokud sám rodič vykonává funkci AP. Takovéto mísení rolí vede k nesrozumitelnosti situace, dítě může být zmatené, přetížené, uzavřené, může se u něj projevovat nechuť pracovat, afektivní chování, nepřirozené chování s prvky tenze apod. Negativní dopad to ovšem nemusí mít pouze pro dítě. I pro rodiče je toto mísení role rodiče a asistenta pedagoga nepřirozené a psychicky náročné.

Rodiče často mívají nereálné nároky na práci AP, školní výkon žáka či obecně na školní prostředí. Vzniká tak napjatý vztah, který může vyřešit asistent pedagoga tím, že se s rodiči sejde a pokusí se společně najít možnosti řešení této vypjaté situace.

Všem rizikům se dá předejít nebo mohou být vyřešena pomocí otevřené komunikace a snahy na ně najít společné řešení. Pokud se jedná o dlouhodobé neshody, je dobré přizvat nezávislého odborníka, který objektivním nestranným pohledem napomůže najít řešení.

3.4 Spolupráce s ostatními žáky ve třídě

Asistent nemusí pracovat pouze s přiděleným žákem, ale v různé míře se může věnovat i ostatním žákům ve třídě. Přítomnost druhého dospělého ve školní třídě, který se nemusí starat o výsledky vyučovacího procesu, přispívá k lepšímu naplňování individuálních sociálně emočních potřeb, jež mají žáci kromě těch potřeb vzdělávacích.

Na prvním stupni představuje učitel s asistentem tým utvářející třídní společenství na bázi rodiny, společně budují pevný třídní kolektiv, ve kterém pro žáky představují jak potřebné autority, tak láskyplné průvodce. Z tohoto důvodu by měl asistent pedagoga do jeho práce zahrnovat všechny žáky ve třídě a nevěnovat se pouze jemu přidělenému.

Na druhém stupni se z důvodu měnění složení třídy důsledkem odchodu žáků na víceletá gymnázia, slučování tříd nebo příchodem nových dětí (např. z jednostupňových škol) vytváří nový třídní kolektiv. Pro žáky tyto změny mohou být náročné a je důležité, aby o jejich pocitech měli s kým mluvit. Primárně by se měli žáci obracet na učitele, ale asistent pedagoga může být velice nápomocen jako druhá osoba.

Asistent může být učiteli velice nápomocen: při vyučování je k dispozici žákům, aby v případě potřeby pomohl se sebeobsluhou (MŠ, 1. stupeň ZŠ), s přípravou pomůcek, učitelé může podávat informace o emoční pohodě žáků během vyučovacích hodin i přestávek, o vztazích mezi jednotlivými žáky, o sociálním klimatu ve třídě apod. (Soudná in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

3.5 Spolupráce s PPP, SPC

Asistent pedagoga se se svými dotazy v případě různých nejasností nebo vzniklých problémů nemusí obracet pouze na učitele, vedení nebo přiděleného mentora, ale pomoci mu mohou také školská poradenská zařízení (ŠPZ), mezi která patří pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC). Tato ŠPZ poskytují asistentovi pomoc a podporu. Asistent ovšem nemusí využívat služeb pouze toho zařízení, u kterého je žák se SVP klientem.

V případě potřeby se může obrátit na jiné specializované ŠPZ a zažádat o jednorázovou konzultaci. Může tak učinit například v situaci, kdy asistent participuje při vzdělávání žáka s kombinovaným postižením, jež zajišťuje SPC pro děti s kombinovaným postižením, a potřebuje pomoc v oblasti zrakového vnímání. V tomto případě si může dojednat jednorázovou konzultaci v SPC pro děti s vadami zraku.

Asistent má díky této spolupráci možnost účastnit se nejrůznějších metodických nebo jiných pracovních setkání, jež se týkají práce AP, v případě potřeby se může s nějakými nejasnostmi obrátit na PPP nebo SPC, a tato zařízení mu mohou poskytovat doporučení k jeho práci (Soudná in Morávková Vejrochová a kol., 2015).

4. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

4.1 Vymezení pojmu: žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Současná legislativa podle § 16, odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. uvádí, že: „*Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*”¹⁰

Pod označení „žáci se SVP” spadají **žáci se zdravotním postižením** (mentální, tělesné, sluchové, zrakové postižení, vady řeči, autismus, souběžné postižení více vadami, vývojové poruchy učení nebo chování), **žáci se zdravotním znevýhodněním** (dlouhodobé onemocnění, zdravotní oslabení, lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování). Třetí skupinu tvoří **žáci se sociálním znevýhodněním** (ohrožení sociálně patologickými jevy, nařízená ústavní výchova, uložená ochranná výchova, nízké sociálně-kulturní postavení rodiny, azylanti nebo účastníci řízení o udělení azylu).¹¹

Michalík, Baslerová a Felcmanová (2015) se vyjadřují ohledně zařazování žáků do kategorie sociálního znevýhodnění, které s sebou nese pár problémů. Jedním z nich je fakt, že takovéto označování bývá často vnímáno jako stigmatizující, a tudíž se může jednat o velice citlivou situaci. Druhým problémem je neexistence jasně daných kritérií, která by určovala, zda nějaká osoba spadá do kategorie sociálního znevýhodnění, nebo ne.

4.2 Vzdělávání žáků se SVP ve školním roce 2021/2022

Michalík, Baslerová a Felcmanová spolu ještě s Mončekem (2015) se dále také vyjadřují ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Významnou událostí se pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením v naší zemi stala ratifikace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (2009). Díky této úmluvě je zajištěno inkluzivní vzdělávání na všech

¹⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

¹¹ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora samostatnosti žáka* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-07-02]. ISBN 978-80-244-4714-8. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-09/metodika-prurez-09.pdf>

úrovních vzdělávací soustavy. Pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním byl zase velice klíčový rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci D. H. a ostatní proti České republice (2007).

Velice důležitým dokumentem ve vzdělávání všech žáků je Rámcový vzdělávací program (RVP) stanovující cílové zaměření vzdělávání, klíčové kompetence, očekávané výstupy atd. Pokud se zaměříme na žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, RVP stanovuje základní podmínky pro jejich vzdělávání. Kromě toho je východiskem pro tvorbu školního vzdělávacího programu (ŠVP), který je poté podkladem pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu.¹²

V souvislosti s aktuální situací vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je důležité zmínit **Českou školní inspekci**, která pravidelně zveřejňuje **výroční zprávy** přinášející informace o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy v České republice. Jelikož se v mé diplomové práci zabývám asistenty pedagoga na základní a střední škole, zmíním nyní z výroční zprávy za školní rok 2021/2022 informace ohledně vzdělávání žáků se SVP pouze na základních a středních školách.

Základní vzdělávání

Pokud bychom se podívali na působení asistentů pedagoga na základních školách, situace ve školním roce 2021/2022 byla velice pozitivní. Ukázalo se, že tyto pedagogičtí pracovníci slouží jako výrazná podpora pro žáky se SVP. AP ovšem nepracovali pouze s těmito žáky, ale se všemi, kteří potřebovali nějak pomoci. Dále byla zjištěna silná participace AP na přípravách na výuku a spolupráce s učitelem během samotné výuky. Na vyhodnocování výsledků vzdělávání se ovšem tolik asistenti nepodíleli. V neposlední řadě bylo využíváno podpory AP pro žáky z Ukrajiny.

Střední vzdělávání

Přestože je počet asistentů pedagoga ve středním vzdělávání méně častý než v základním vzdělávání, neznamená to, že je jejich podpora vnímána méně důležitě. Často potřebují podporu AP žáci se zdravotním postižením (PAS, poruchy chování a pozornosti) nebo žáci s odlišnými životními a kulturními podmínkami. Působení AP během výuky je poměrně

¹² MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora samostatnosti žáka* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-07-02]. ISBN 978-80-244-4714-8. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-09/metodika-prurez-09.pdf>

různorodé (pomoc vybrané skupině žáků/jednotlivým žákům, pomoc s udržováním kázně a pozornosti během výuky). Z inspekčních pozorování vyplývá, že AP tedy ve výuce zaujímají spíše pomocnou roli, velmi často totiž pomáhají žákům se zápisy nebo pomůckami, podporují je při vypracovávání úkolů, snaží se udržovat jejich pozornost nebo se podílejí na vytváření jejich sociálních dovedností. Pokud se jedná o výklad nové látky, hodnocení žáků nebo přípravu či úpravu učebních materiálů, tyto činnosti jsou ve většině případech v rukou pedagogů.

Ke spolupráci mezi AP a pedagogem často dochází v oblasti komunikace se zákonnými zástupci, během dovysvětlování učiva nebo při kontrole, zda žáci rozumí zadaným úkolům a instrukcím. Z inspekčních hospitací vyplývá, že učitelé vnímají práci asistentů jako přínosnou pro žáky se SVP, pro intaktní žáky již méně.

Šetření ovšem dále ukázalo, že poměrně velké množství pedagogů by asistenty ve třídě, dle jejich názoru, vůbec nepotřebovalo a jejich práci vnímá jako nepřínosnou. Část vidí problém se snižováním motivace k samostatnosti žáků se SVP pramenící právě z přítomnosti AP, část se domnívá, že nejsou potřební, protože jejich pomoc a podpora nedokáže kompenzovat znevýhodnění žáků. Pokud se jedná o vztah AP k ostatním žákům, vyučující jej vnímají také jako nepřínosný hned z několika důvodů: věnování asistenta pouze žákům se SVP, absence odbornosti potřebné pro znalost předmětů na SŠ, komunikace s žáky se SVP rušící ostatní.

Příčinou těchto problémů je bezpochyby nedostatečná koordinace aktivit AP ze strany učitelů, což může být zapříčiněno například tím, že pedagogové nevědí, jak mají s asistentem pracovat, jak a k čemu ho mohou v hodinách i mimo ně využívat apod.¹³

Z uvedených informací je patrné, že asistent pedagoga je poměrně nezbytnou součástí pedagogického sboru v procesu inkluzivního vzdělávání. Jedná se o pedagogického pracovníka, který spolupracuje nejen s žáky se SVP, ale také s ostatními žáky, učiteli a hlavně zákonnými zástupci dítěte. Pokud je asistent správně využíván, těží z jeho přítomnosti všechny tyto subjekty ve výchovně vzdělávacím procesu.

¹³ CSICR: Kvalita vzdělávání v České republice. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2021/2022: Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. 2022 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%0c5%099%0c3%0adlohy/Dokumenty/Vyrocnizprava_2021_2022_everze.pdf

5. Výzkumná část - případová studie: asistenti pedagoga na škole EDUCAnet

Součástí mé diplomové práce je i výzkumná část, která v sobě zahrnuje případovou studii zaměřenou na působení asistentů pedagoga na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet.

K vybrání tohoto tématu mě vedla má osobní zkušenost. Na této škole jsem učitelkou a pár měsíců po mém nástupu jsem také působila jako asistent pedagoga. Již při prvním seznamování s tím, co vše bych na této pozici měla plnit, mě příjemně překvapily nároky a požadavky, jaké škola na pracovníky na této pozici má. Velice se mi líbí, jak je na škole tato profese brána vážně a jak kvalitně je práce asistentů prováděna. Na pozici AP jsem totiž působila i na jiných pražských školách, kde to ovšem vypadalo zcela jinak. Asistent pedagoga byl brán spíš jako přítěž a pedagogové vůbec nevěděli, co si s ním ve třídě počít. Na této škole je to ovšem jiné. Asistent pedagoga je považován za velice cenného spoluúčastníka výchovně vzdělávacího procesu, který se snaží aktivně a pravidelně spolupracovat s rodinou žáka/žáků se SVP.

V dnešní době jsou AP relativně často obsazovanou pozicí na školách, ale domnívám se, že ne vždy si s nimi školy vědí rady. V této případové studii budu zjišťovat, zda jsou poměrně vysoké nároky na práci asistenta na této škole splnitelné a užitečné. V případě kladných výsledků by tato studie mohla sloužit jako příklad dobré praxe pro ostatní školy.

5.1 Cíl a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat práci asistentů pedagoga na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet.

Na základě tohoto cíle si pokládám následující výzkumné otázky:

1. Jak asistenti pedagoga participují na výuce?
2. Jak asistenti pedagoga působí mimo výuku?
3. Jakým způsobem asistenti pedagoga vnímají tuto profesi?
4. Jaký názor asistenti pedagoga zaujímají k plánovaným změnám v asistentství?

5.2 Metody výzkumu

Pro výzkum volím metody kvalitativního výzkumného šetření, s asistenty pedagoga budou provedeny polostrukturované rozhovory, které se vyznačují tím, že má tazatel předem definované určité jádro interview (minimum témat a otázek), které chce s respondenty probrat, ale pořadí otázek se může měnit a předem připravený návod se nemusí přesně dodržovat

(Miovský, 2006). Po získání dat proběhne jejich analýza s cílem získat ucelený obraz o práci a působení asistentů pedagoga na této škole. Bude provedeno otevřené kódování vyznačující se tím, že jsou určitým tématům přiřazovány kódy (Miovský, 2006).

Dále bude k doplnění informací využito pozorování, které bude provedeno ve třídách s asistentem pedagoga. Během pozorování se budu zaměřovat na to, jakým způsobem asistent pedagoga pracuje při výuce, jestli a jak spolupracuje s učitelem a ostatními žáky, kde se během výuky nachází apod.

Zbylé informace budou doplněny analýzou dokumentů týkajících se práce asistenta pedagoga, které se nachází ve sdílené složce školy na Disk Google.

Na základě získaných informací bude zpracována případová studie školy a budou zodpovězeny výzkumné otázky.

5.3 Výzkumné prostředí

Výzkumné šetření bude probíhat na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet. Škola v sobě zahrnuje čtyřleté gymnázium (od roku 2016 nabízí bilingvní program na gymnáziu), střední odbornou školu (IT) a základní školu. Jedná se o soukromou školu nabízející nejmodernější ucelený školní vzdělávací systém a plán v Praze s hlavním cílem pomoci žákům uspět v dalším studiu i praxi či podnikání. Důraz je kladen na používání nejnovějších metod a forem výuky a hodnocení, které je prováděno prostřednictvím procent, nikoli známek, a je doplněno formativním hodnocením. Dále je důraz kladen také na jazyky, jejichž výuka zaujímá maximální rozsah (v každém ročníku 4 hodiny týdně), ve škole je rovněž velký počet rodilých mluvčích (Američané, Španělé, Brazilci atd.). Všichni žáci ve 3. ročníku středoškolského vzdělávání skládají mezinárodní jazykové zkoušky (FCE, CAE, CPE). Kromě toho probíhá bilingvní výuka některých předmětů (paralelní výuka předmětů v anglickém jazyce) i u žáků na základní škole.¹⁴

Škola se nachází na Praze 11 dvě zastávky autobusem od stanice metra Chodov. Budova má 4 patra, do kterých se dá dostat výtahem. Třídy jsou spíše menší - většinou počet dětí ve třídě nepřekračuje 20. Na chodbách jsou k dispozici různé odpočinkové kouty s křesly, gauči nebo sedacími pytlí.

¹⁴ EDUCAnet Praha | *Konečně jiná škola* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://praha.educanet.cz/cs/?popup=close&popup_id=9126

Škola si zakládá na dostatečně kvalifikovaném a kvalitním pedagogickém sboru, jehož součástí je také speciální pedagožka a školní psycholožka. V současné době (rok 2023) má škola 7 asistentů pedagoga.

5.4 Charakteristika sledovaných subjektů

Jedná se o sedm asistentů pedagoga působících jak na prvním i druhém stupni základní školy, tak na střední škole.

Asistent pedagoga č. 1

Věk	42 let
Pohlaví	žena
Vzdělání, kurzy	VŠ + kurz AP
Délka praxe v pozici AP	2 roky
Úvazek	1,0
Třída, ve které působí	1. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	20
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák - oboustranná těžká ztráta sluchu (kochleární implantát)

Asistent pedagoga č. 2

Věk	23 let
Pohlaví	žena
Vzdělání, kurzy	SŠ s maturitou (studuje VŠ: pedagogická fakulta, CHEM-BI) + kurz AP
Délka praxe v pozici AP	2 roky
Úvazek	0,75
Třída, ve které působí	2. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	18
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák - (ADHD)

Tato asistentka (asistentka pedagoga č. 2) není napsaná na nějakého konkrétního žáka, ale třídu navštěvuje chlapec s podezřením na ADHD. Rodiče bohužel tuto skutečnost odmítají a nechťejí syna podrobit vyšetření v pedagogicko psychologické poradně. Asistentka se tedy více zaměřuje na něj, ale většinu času pracuje se všemi dětmi ve třídě podle potřeby.

Asistent pedagoga č. 3

Věk	43 let
Pohlaví	žena
Vzdělání, kurzy	Studuje VŠ (učitelství pro 1. stupeň - zbývají státní závěrečné zkoušky a obhajoba diplomové práce)
Délka praxe v pozici AP	4 roky
Úvazek	1,0
Třída, ve které působí	3. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	17
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák č. 1 - ADHD, lehká PAS žák č. 2 - Asistenta napsaného nemá, ale zvýšenou pozornost potřebuje. Žák žije v nevyhovujícím sociálním prostředí.

Asistent pedagoga č. 4

Věk	45 let
Pohlaví	žena
Vzdělání, kurzy	VOŠ (finance a management) + kurz AP
Délka praxe v pozici AP	6 měsíců
Úvazek	0,75
Třída, ve které působí	6. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	18
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák č. 1 - vývojová dysfázie expresivního typu (výbavnost slov), pomalejší tempo, vyšší únava žák č. 2 - symptomatika Aspergerova syndromu

	<p>žák č. 3 - dysgrafie, oslabení CNS (výkonnost, prac. návyky, pozornost, plánování)</p> <p>žák č. 4 - emoční nestabilita, porucha ADD, rozumové schopnosti v pásmu podprůměru + podezření na atypický autismus</p>
--	--

Asistent pedagoga č. 5

Věk	42 let
Pohlaví	žena
Vzdělání, kurzy	VŠ (pedagogická fakulta, magisterské vzdělání)
Délka praxe v pozici AP	3 měsíce
Úvazek	0,85
Třída, ve které působí	7. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	19
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	<p>žák č. 1 - Aspergerův syndrom a porucha aktivity a pozornosti</p> <p>žák č. 2 - středně těžká až těžká oboustranná ztráta sluchu (žák s kochleárním implantátem)</p> <p>žák č. 3 - PAS</p> <p>žák č. 4 - vysoce intelektově disponovaný chlapec, neurovývojové (percepční a motorické) nezralosti, oslabení CNS, doprovodně zasahující do exekutivních funkcí, což se projevuje obtížemi zejména v sociální oblasti</p>

Asistent pedagoga č. 6

Věk	35 let
Pohlaví	muž
Vzdělání, kurzy	VŠ, kurz Vychovatelství
Délka praxe v pozici AP	2 roky

Úvazek	0,75
Třída, ve které působí	8. ročník ZŠ
Počet všech žáků ve třídě	21
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák - PAS

Asistent pedagoga č. 7

Věk	41 let
Pohlaví	muž
Vzdělání, kurzy	střední škola s maturitou, certifikát asistent pedagoga, certifikát zdravotník první pomoci, certifikát instruktor fitness
Délka praxe v pozici AP	6 let
Úvazek	1,0
Třída, ve které působí	3. ročník SŠ
Počet všech žáků ve třídě	24
U jakého žáka/žáků působí (diagnózy)	žák - Aspergerův syndrom

Tento asistent současně na škole působí jako učitel tělesné výchovy na SŠ (gymnázium i střední odborná škola - IT) a třídní učitel prvního ročníku na gymnáziu. Plný úvazek tedy není pouze na pozici AP.

5.5 Vlastní šetření

5.5.1 Průběh šetření

Se všemi sedmi asistenty pedagoga byly provedeny polostrukturované rozhovory. Na základě výzkumných otázek byly stanoveny 3 kategorie, které jsem se rozhodla zkoumat:

1. KATEGORIE: Výuka
2. KATEGORIE: Působení mimo výuku
3. KATEGORIE: Vnímání asistentství

Díky tomuto rozdělení jsem měla stanoveno určité minimum témat a otázek, které chci s respondenty probrat.

V rozmezí dvou měsíců (leden-únor 2023) probíhalo také pozorování, které se uskutečňovalo ve třídách s působícím asistentem pedagoga.

Zbylé informace jsem získala analýzou dokumentů týkajících se práce asistenta pedagoga, které se nachází ve sdílené složce školy na Disk Google.

5.5.2 Vysvětlení zmíněných informací během rozhovorů

Před analýzou rozhovorů objasním několik základních informací o tom, jak probíhá asistentství na této škole, a vysvětlím pár věcí, které budou v rozhovorech zmíněny. Tyto informace jsem získala na základě rozhovorů s asistenty pedagoga, pozorování, analýzy dokumentů ve sdílené složce školy a studování odborných publikací.

Každý asistent je před nástupem do práce ředitelem školy obeznámen o jeho náplni práce a je seznámen s organizací a provozem školy. Také je oficiálně představen pedagogickému sboru. Toto asistenti vnímají velice pozitivně, protože hned od začátku vědí, co od práce mají čekat, jak to na škole funguje, a alespoň částečně se seznámí s vyučujícími.

Všichni asistenti pedagoga při nástupu do zaměstnání obdrží **firemní notebook**, který během práce opravdu hojně využívá. Na této škole totiž existují **deníky asistentů pedagoga**. Jedná se o excelový dokument, na jehož první záložce se nachází:

- informace o žákovi (jméno a příjmení, datum narození, třída, třídní učitel, telefon třídního učitele a e-mail třídního učitele),
- informace o jeho zákonných zástupcích (jméno a příjmení, telefon, e-mail),
- způsob vzdělání, osnovy,
- zdravotní stav žáka,
- využívaná podpůrná opatření,
- vyhodnocení podpůrných opatření za každý měsíc, pokroky a rezervy žáka,
- návrhy na změnu podpůrných opatření.

Zak		Vyhodnocení PO						
		Vyhovující PO	Nevyhovující PO	Pokrok žáka	Rezervy žáka	datum vyhodnocení	kdo hodnotil	
3	Jméno a příjmení:	zaří	☐	☐				
4	Datum narození:							
5	Třída:	říjen	☐	☐				
6	Třídni učitel:	listopad	☐	☐				
7	Telefon třídního učitele:	prosinec	☐	☐				
8	Email třídního učitele:	leden	☐	☐				
9	Kód classroom:	únor	☐	☐				
10	Zákonný zástupce I.	březen	☐	☐				
11	Jméno a příjmení:	duben	☐	☐				
12	Telefon:	květen	☐	☐				
13	Mailová adresa:	červen	☐	☐				
14	Zákonný zástupce II.	Navrhy na změnu PO, pokud nevyhovují, nutno zdůvodnit, proč nevyhovují:						
15	Jméno a příjmení:							
16	Telefon:							
17	Mailová adresa:							
18	Způsob vzdělání, osnovy:							
19								
20	Zdravotní stav žáka:							
21								
22	Využívaná podpůrná opatření:							
23								
24								
25								
26								

Obrázek č. 1

Další záložky jsou věnované jednotlivým měsícům školního roku (září až červen). Každý den asistent pořizuje záznamy z hodin, popisuje nenadále situace, které se staly, a uvádí, jak byly řešeny apod. Na konci týdne ho celý zhodnotí (shrne chování žáka, jeho práci se třídou, popíše uplatňování podpůrných opatření, a pokud došlo k nějaké nenadálé situaci, opět ji krátce shrne).

1. - 3. 9. 2021		1. VH	2. VH	3. VH	4. VH	5. VH	6. VH	7.VH	8. VH	9. VH	Důležité poznámky dne
3	pondělí										
4	úterý										
5	středa										
6	čtvrtek										
7	pátek										
8	zhodnocení týdne: chování, práce se třídou, uplatňování podpůrných opatření, vzniklé nenadálé situace										
9											
10											
11											
12											
13	Vyjádření zákonného zástupce										
14											
15											
6. - 10. 9. 2021		1. VH	2. VH	3. VH	4. VH	5. VH	6. VH	7.VH	8. VH	9. VH	Důležité poznámky dne
16	pondělí										
17											

Obrázek č. 2

Asistenti jsou povinni pořizovat záznamy každý den a na konci dne zaslat rodičům žáka na e-mail zprávu o tom, že informace v deníku byly aktualizovány o dnešní zápis. Prostřednictvím deníku tedy probíhá hlavní komunikace mezi asistentem a zákonnými zástupci, kdy někteří z

nich využívají možnost do deníku psát (dotazy na asistenta, komentáře k zápisu asistenta apod.).

S tím souvisí existence **google classroom**. Každý učitel pro jeho předmět vytvoří třídu (google classroom), kam přidává materiály z hodin, výpisky, úkoly, naplánované testy apod. Google classroom slouží jako taková komunikace mezi školou a žáky a jejich zákonnými zástupci, kteří do classroomu mají také přístup stejně jako asistent, jehož úkolem je do deníku psát, jaké úkoly a testy jsou naplánované. Také je jeho povinností sledovat práci „jeho přidělených žáků“, zda odevzdávají všechny úkoly apod.

Někteří žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, jejichž postižení je vážnějšího charakteru a mají třeba upraveny výstupy vzdělávání, mají vytvořené jejich vlastní **osobní classroomy**, které spravují právě jejich asistenti. Tito žáci jsou sice přidáni do classroomu jednotlivých předmětů, ale primární je pro ně a jejich zákonné zástupce jejich vlastní, kam jim učitelé také zadávají práci, materiály a upozornění na testy a úkoly. Asistenti mají za úkol na každém začátku školního roku vytvořit tento osobní classroom žáka, vytvořit rubriky jednotlivých předmětů a přidat do něj všechny učitele, kteří žáka učí, třídního učitele a zákonné zástupce žáka. Po zbytek školního roku asistent hlídá, zda je do classroomu od učitelů přidávána látka, zda žák pracuje podle pokynů a zda odevzdává vše, co má.

Učitelé jednotlivých předmětů jsou rozděleni do sekcí (sekce humanitních předmětů, sekce přírodovědných předmětů apod.). Na škole existuje také **sekce asistentů pedagoga**. Každá ta sekce má svého vedoucího a vlastní google classroom, kde vedoucí sekce dává různé materiály a plánuje pravidelné porady sekce, které se uskutečňují většinou jednou za pololetí. Pokud se ovšem naskytne problém, který je potřeba vyřešit, vedoucí svolá poradku kdykoli během školního roku. Na vedoucího sekce se asistenti mohou kdykoli obrátit. Pokud s problémem nedokáže pomoci vedoucí, asistenti se obrací na další pracovníky (třídní učitel, speciální pedagog, školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce, ostatní učitelé, případně vedení školy).

V rozhovorech jsem se kromě jiného všech asistentů ptala na **názor na plánované změny v asistentství**. Uvažuje se totiž o tom, že by se upravilo právní postavení asistentů pedagoga na ZŠ a ve školních družinách nebo že by se změnil způsob financování této pozice. V současné době jsou žáci podporováni prostřednictvím AP na základě podpůrných opatření, která doporučují školská poradenská zařízení konkrétnímu žákovi. Často ale dochází k záměnám asistenta pedagoga za osobního asistenta. Je nutné vnímat rozdíl mezi těmito dvěma profesemi.

Jak už název vypovídá, asistent pedagoga má poskytovat pomoc a podporu právě pedagogovi pro práci s celou třídou. Aktuálně nastavený systém podpory způsobuje administrativní zátěž pro školy, školská zařízení i zákonné zástupce. „*Proto MŠMT přichází s novinkou a předkládá model financování asistentů pedagoga na základě maximální týdenní míry hodin přímé pedagogické činnosti zabezpečované asistentem pedagoga, tzv. PHAmax. Model bude nastaven na základě počtu běžných tříd v základní škole a jejich průměrné naplněnosti. Dále bude zohledňovat počet tříd 1. – 3. ročníků, podíl žáků se třetím stupněm podpůrných opatření a počet tříd, v nichž se vzdělávají žáci se čtvrtým či pátým stupněm podpůrných opatření.*”¹⁵ Dále je zde uvedeno, že cílem modelu bude co možná nejvíce zohlednit stav AP ve školách a družinách a kromě toho také vyšší potřebu AP ve třídách, které navštěvují žáci s vyšším stupněm podpory.

5.5.3 Výsledky šetření

Asistent pedagoga č. 1

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistentka zmínila, že její participace při hodinách je velká. Sice je napsána pouze na jednoho žáka, její pomoc a podporu ale vyžaduje více žáků. Asistentka tento fakt odůvodnila tím, že se jedná o první třídu a „*každá ruka navíc je dobrá.*” Ve třídě je také větší počet žáků, kteří sice zatím žádnou zprávu z poradny nemají, ale je u nich podezření na nějaké poruchy. Tito žáci také potřebují zvýšenou a individuální podporu v některých hodinách. Během výuky se asistentka neustále pohybuje po třídě a pomáhá tam, kde je potřeba. Často se stává, že ji vyučující o nějakou konkrétní pomoc u žáků poprosí. Spolupráce mezi nimi probíhá velmi dobře.

Asistentka dále během rozhovoru zmínila, že každý den je ta práce jiná. Občas je její pomoc během výuky zapotřebí hodně, jindy tolik ne, takže během hodiny připravuje pomůcky na tu další (stříhání, lepení, laminování apod.).

Místo AP ve třídě

Asistentka uvedla, že ve třídě nemá jedno konkrétní místo, kde by pobývala. To ovšem souvisí s tím, že se během hodiny téměř pořád pohybuje po třídě, takže mít nějaký vlastní stůl není ani

¹⁵ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: *Změna financování asistentů pedagoga* [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/zmena-financovani-asistentu-pedagoga>

potřeba. Třída je ovšem spojena s velkým prostorem (hernou), kde se nachází také velký stůl, u kterého má věci jak vyučující, tak i asistentka. Ta má také vlastní stůl v kabinetě prvního stupně.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce probíhá každý den prostřednictvím deníku asistenta pedagoga a dále také hojně osobně. Asistentka se s rodiči setkává každý den v ranní družině, navíc působí v klubu rodičů, takže spousta rodičů tento častý osobní kontakt využívá k osobním konzultacím. Asistentka sdělila, že osobní řešení nejrůznějších problémů či jen zpětná vazba o práci a chování dětí je velmi častá. Zastává názor, že tento způsob předávání informací spojený ještě s existencí deníku asistenta pedagoga je velmi dobrý a chválí si ho obě strany.

Spolupráce s ostatními učiteli

Jelikož se jedná o 1. ročník základní školy, ve třídě působí tři učitelé - jeden třídní (hlavní) učitel, dále vyučující na anglický jazyk a poté vyučující na hudební výchovu. S třídním učitelem je asistentka v každodenním kontaktu a spolupracují spolu neustále. Poměrně často třídní učitel asistentce ráno před začátkem školního dne představí, co se ten den bude dít a zda od ní bude potřebovat nějakou více speciální práci či pomoc. Poté asistentku „úkoluje“ podle potřeby.

U ostatních učitelů asistentka pomáhá individuálně podle potřeby.

Účast na poradách, dozor, školení

Tato asistentka nemá povinnost účastnit se jakýchkoli rad (pedagogických, provozních) školy. Jedinou povinnou poradou je pro ni občasná porada asistentů pedagoga, kterou svolává vedoucí sekce.

Pro asistentku platí stejné pravidlo jako pro ostatní pedagogické pracovníky školy, za školní rok se musí zúčastnit minimálně dvou školení a tím tak splnit povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Tato asistentka pedagoga má dozory, a to v prostorách tříd prvního stupně ZŠ.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistentku sice práce baví, ale neplánuje v ní pokračovat nějakou delší dobu.

Názor na inkluzi a asistentství

Asistentka během rozhovoru zmínila, že chápe smysl inkluze, je jí nakloněná, ale zastává názor, že není pro všechny. Pokud se jedná o lehčí případy vad, postižení a poruch, je podle ní inkluze na místě. Naopak v případě těžších forem postižení neshledává inkluzi ideální. „*Záleží případ od případu.*”

Názor na změny v asistentství

Asistentce tato změna přijde zvláštní. „*Pokud ten žák asistenta potřebuje, mě by ho mít.*” Na druhou stranu to ovšem do jisté míry chápe a rozumí důvodům, proč se o takové změně uvažuje.

Asistent pedagoga č. 2

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistentka je během výuky velice aktivní. Neustále obchází žáky a pomáhá jim, když si s něčím neví rady, zasahuje v případě vyrušování, nebo také individuálně žákům podle potřeby vysvětluje látku, pokud jim není jasná.

Místo AP ve třídě

Asistentka během rozhovoru zmínila, že ve třídě sice stůl má, ale že na něm téměř netráví čas, protože se neustále pohybuje kolem dětí. Ve třídě mají také jednu volnou lavici, kterou občas asistentka využívá, když připravuje pomůcky na hodinu apod. Také má místo v kabinetě, kde ovšem rovněž její čas téměř netráví. I přestávky tráví s dětmi ve třídě nebo na chodbě.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Jelikož není asistentka přiřazena k nějakému konkrétnímu žákovi, jako jediná z asistentů na škole není povinna psát deník asistenta pedagoga. Komunikace s rodiči žáků ve třídě je ovšem velmi intenzivní a probíhá nejčastěji osobně. Asistentka je přítomna tomu, když si rodiče děti

vyzvedávají, tehdy také s nimi řeší problémy nebo jen shrnuje, jak děti pracovaly, jak se chovaly apod. Ve výjimečných případech také obstarává telefonáty s rodiči. Ale k tomu dochází jen v případech, kdy došlo k nějaké nenadálé události.

Spolupráce s ostatními učiteli

Jelikož se jedná o 1. ročník základní školy, ve třídě působí tři učitelé - jeden třídní (hlavní) učitel, dále vyučující na anglický jazyk a poté vyučující na hudební výchovu. Stejně jako tomu je v 1. třídě, i tato asistentka je v každodenním kontaktu s třídním učitelem, se kterým neustále spolupracuje. Asistentka také zmínila, že sama dost často za vyučující chodí s nápady, které by se třídou chtěla realizovat. Poté spolu řeší, zda je to potřeba nějak upravit, jaké jsou na danou aktivitu potřeba pomůcky apod. Asistentka zmínila, že jí vyučující věří natolik, že občas veškerou následnou přípravu nechá na ní, což jí velice vyhovuje. „*Ta práce je pak mnohem víc kreativní.*”

Účast na poradách, dozor, školení

Pro asistentku jsou (stejně jako pro ostatní AP) povinné pouze porady sekce asistentů pedagoga. Na provozních nebo pedagogických radách školy být přítomna nemusí.

Jelikož asistentka studuje vysokou školu (pedagogická fakulta: CHEM-BI), nevztahuje se na ni pravidlo zúčastnit se za školní rok minimálně dvou kurzů/školení v rámci DVPP.

Dozory na chodbě asistentka v rozvrhu zadané má, ale během rozhovoru sdělila, že se nedají tak dobře dodržovat jako třeba na druhém stupni či na SŠ. „*Dodržování není tak striktní, přece jen se často stává, že se během přestávek něco děje ve třídě, jsou to pořád malý děti, který je potřeba hlídat, takže v té třídě musím být. Když je ale vše v pohodě, jdu dozorovat na chodbu.*”

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistentku její práce velmi baví, ale neplánuje v této profesi zůstat dlouho. Studuje vysokou školu pedagogickou a jednou by ráda učila chemii a biologii na střední škole. „*Víc by mi asi vyhovovala práce na té střední. Já tyhle malý děti mám ráda, fakt že jo, ale je to strašně vysilující.*”

Názor na inkluzi a asistentství

Asistentka zmínila, že jí inkluze připadá jako takové obecně kontroverzní téma ve společnosti, a zastává názor, že není bohužel pro všechny. „Podle mě záleží na druhu postižení a vážnosti. Pokud je to ale hodně vážný, tak si myslím, že těm dětem víc prospěje nějaká speciální škola.”

Názor na změny v asistentství

Během rozhovoru dala asistentka jasně najevo, že s takovou změnou nesouhlasí a že se s takovým názorem neztotožňuje. Zastává názor, že by žák měl dostat asistenta, pokud na něj má nárok, a neměl by být limitován počtem běžných tříd a jejich průměrné naplněnosti.

Asistent pedagoga č. 3

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Participace při výuce je velice vysoká. Asistentka se během hodin téměř neustále zapojuje do aktivit, pomáhá žákům jak se SVP, tak bez nich, a neustále se snaží být po ruce vyučujícím, kdyby cokoli potřebovali. „Občas to spadá až vyloženě do tandemu.”

Místo AP ve třídě

Asistentka sice ve třídě stůl a židli má, ale téměř ho nevyužívá. Během vyučovacích hodin i přestávek se asistentka neustále pohybuje kolem žáků po třídě. Místo využívá jen tehdy, když potřebuje připravit pomůcky. To samé platí i u místa v kabinetě. Asistentka ho má, ale netráví u něj téměř žádný čas.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči žáka č. 1 (ADHD, lehká PAS) probíhá na velmi dobré úrovni. Rodiče se o žáka zajímají a záleží jim na tom, aby se jeho stav zlepšoval. Komunikace probíhá prostřednictvím deníku AP a dále také osobně, když se asistentka s rodiči setkává v době, kdy si ho vyzvedávají ze školy nebo z odpolední družiny. Mezi školou a rodiči byla na začátku školního roku nastavena ještě jedna forma spolupráce/komunikace, a to prostřednictvím notýsku. Asistentka vede notýsek, kde jsou uvedeny následující informace:

VÝUKA

	1. hodina	2. hodina	3. hodina	4. hodina	5. hodina
pondělí					
úterý					
středa					
čtvrtek					
pátek					

DRUŽINA

P:	Ú:	ST:	ČT:	PA:
----	----	-----	-----	-----

OBĚD

P:	Ú:	ST:	ČT:	PA:
----	----	-----	-----	-----

PŘESTÁVKY

P:	Ú:	ST:	ČT:	PA:
----	----	-----	-----	-----

HŘIŠTĚ/VENEK

P:	Ú:	ST:	ČT:	PA:
----	----	-----	-----	-----

Na volná místa asistentka na základě dohody s vyučujícími a dozory, kteří ten den byli, napíše jednoho ze tří smajlíků:

- 😊 - Dnes jsem se choval velmi pěkně, snažil jsem se dávat si pozor na chování.
- 😐 - Dnes jsem se nechoval moc pěkně, byl jsem často napomínán, ale nebylo to tak hrozné.
- 😞 - Dnes jsem se choval velmi špatně, byl jsem často napomínán a neposlouchal jsem.

Na podobě notýsku a významech smajlíků se škola (třídní učitelka + AP) a rodiče domluvili společně na začátku školního roku. Spolupráce vypadá tak, že rodiče každé ráno donesou notýsek a ve škole ho předají AP, která do něj během dne zapisuje smajlíky. Na konci školního

dne ho asistentka předá rodičům, a ti ho doma probírají se synem. Mají nastavené pravidlo, že mu zruší aktivitu/zakáží PC apod, když během dne dostane zamračeného smajlíka. „*Mají třeba domluvený, že o víkendu pojedou do aquaparku. Když ale dostane mračouna, nikam se nejede. Ta komunikace vážně funguje pěkně. Ale tenhle systém by nefungoval, kdyby tam nebyla ta odezva od rodičů. Když bych jen já dávala smajlíky a rodiče by nic nedělali, bylo by to zbytečný. Tady to ale vážně moc pěkně funguje a je vidět, že to na toho kluka zabírá.*”

Škola s rodiči řeší také úpravu jídelníčku. „*U něj je fakt znát, když má hodně sladkýho. Občas stačí i bonbon a je fakt nezvladatelný. Jednou si toho sladkýho dal víc, dostal se až jakoby do transu a začal metat kotrmelce ze schodů. Naštěstí se nic nestalo, ale jemu v té chvíli bylo úplně jedno, že si může ublížit.*” Když ve škole pedagogové a asistent vyzorují, že má hodně energie, rodičům doporučí, že by mu už během dne neměli dávat žádné cukry.

Spolupráce s rodiči žáka č. 2 (nevyhovující sociální prostředí) je nulová, rodina o spolupráci a komunikaci se školou nejeví zájem.

Spolupráce s ostatními učiteli

Jelikož se jedná o 1. ročník základní školy, ve třídě působí tři učitelé - jeden třídní (hlavní) učitel, dále vyučující na anglický jazyk a poté vyučující na hudební výchovu. Nejvíce do styku přichází asistentka samozřejmě s třídní učitelkou, se kterou probíhá i nejvíc těsná spolupráce a komunikace. Společně plánují výuku, hledají náměty na různé aktivity a připravují spolu pomůcky. S ostatními učiteli spolupráce není tak silná, asistentka se na přípravě na výuku u nich tolik neangažuje. Zatím to není potřeba a všem stranám to takto vyhovuje.

Účast na poradách, dozor, školení

Asistentka je povinna účastnit se (jako všichni ostatní pedagogičtí pracovníci) DVPP, každý školní rok se musí zúčastnit nejméně dvou kurzů/školení.

Účast na poradách pro ni není povinná, účastnit se musí pouze porad sekce asistentů pedagoga.

Dozory na chodbě asistentka v rozvrhu sice napsané má, ale během rozhovoru mi sdělila, že je málokdy dodržuje. Není to tak, že by se k dozorům stavěla nezodpovědně, ale většinou je během přestávek zapotřebí ve třídě, kde mezi žáky řeší nějaký problém nebo tam připravuje pomůcky na další hodinu.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistentku práce baví, ale neplánuje v ní vydržet delší dobu. Momentálně je na konci studia VŠ (magisterské studium, učitelství pro 1. stupeň ZŠ), chybí jí udělat státní závěrečné zkoušky a obhájit diplomovou práci. Práci ale bere jako takový „trénink na budoucí práci učitele“. „*Já jsem ráda, že si to můžu všechno napozorovat z pozice asistenta. V rámci studia je tý praxe prostě málo a teoretický znalosti nestačí. Takhle můžu aspoň sledovat, co u dětí funguje, co zase moc nefunguje, co má úspěch a co tolik ne.*” Asistentka poté se smíchem dodala: „*Já bych si hned po škole bez zkušeností netroufla vzdělávat bandu negramotných dětí, to bych se prostě neodvážila.*”

Názor na inkluzi a asistentství

Asistentka během rozhovoru uvedla, že je velkým zastáncem inkluze, ale přijde jí, že v České republice na ni nejsou vhodné podmínky, jako tomu je například v jiných zemích. Asistentů je podle ní málo a nepracují vždy tak, aby to bylo efektivní pro všechny strany. „*Inkluzí se u nás v Čechách omezuje právo na vzdělání ostatním žákům. Na šikovný a chytrý žáky se už nedostane čas a energie od učitele a navíc jsou brzděni pomalým výkladem.*” Asistentka také zastává názor, že by asistent měl být v každé třídě bez ohledu na to, zda je v ní vzděláván žák se SVP, který ho potřebuje, nebo ne. „*Možná by někdy byli vhodní i asistenti dva v jedné třídě.*”

Názor na změny v asistentství

„*Logicky mi to zní dobře, ale asi by záleželo na počtu těch přidělených asistentů.*” Asistentka to dále rozvedla tak, že by se muselo jednat o vysoké počty asistentů. Každý žák, který má nárok na asistenta, by ho podle ní měl dostat. Pokud by tento systém ovšem způsobil, že ne každému žákovi, který by asistenci potřeboval, by byl asistent napsán, bylo by to špatně a nevyřešilo by to žádný problém.

Asistent pedagoga č. 4

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistentka během rozhovoru zmínila, že míra její participace hodně záleží na předmětu. Učitelé, kteří mají malou hodinovou dotaci (ve třídě učí jejich předmět například jednou týdně),

po asistentce pomoc příliš nechtějí. V těchto hodinách tedy pomáhá žákům individuálně podle potřeby (jak žákům se SVP, tak žákům bez).

V hodinách asistentka nejčastěji zakročuje v případech, kdy žáci ztratí pozornost a přestanou se věnovat výuce (žáci s i bez SVP). K žákům v těchto případech jde a tiše se je snaží navést zpátky na práci.

V předmětech vyučovanými rodilými mluvčími asistentka složitější instrukce překládá do českého jazyka.

S některými učiteli to má nastavené tak, že se během samostatné práce věnuje ostatním žákům (obchází je, kontroluje, zda pracují podle pokynů, zodpovídá případné dotazy) a poskytne tak vyučujícímu čas i prostor věnovat se žákům se SVP. *„Přecejenom učitel je víc kvalifikovanej než já, aby to tomu žákovi vysvětlil.“*

Asistentka dále zmínila, že se do určitých aktivit zapojuje společně s žáky. *„Když se hraje třeba kahoot, občas soutěžím taky. Nebo se účastním pokusů v laboratoři, jako bych byla žák.“*

Dále také během rozhovoru sdělila, že občas bývá velmi nápomocna suplujícím učitelům. *„Oni dost často nevědí, jak by těm žákům poradili. Což já vím, když na těch všech hodinách sedím. Takže to je pak fajn.“*

Místo AP ve třídě

Asistentka má ve třídě stálé místo (stůl + židle) vzadu u okna. Tam má uložené všechny věci, které ten den potřebuje. Dále má také místo v kabinetě, to ale téměř nikdy nevyužívá. *„Já jsem skoro celý den v té třídě.“*

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce primárně probíhá prostřednictvím deníku AP, který si všichni rodiče chválí. Oběma stranám tato forma spolupráce přijde velmi dobrá. Občas sice asistentce přijde dotaz od rodiče na e-mailovou adresu, během rozhovoru ovšem asistentka zmínila, že to je spíše výjimečně. K osobním konzultacím dochází pouze na třídních schůzkách, kterých se asistentka také účastní.

Spolupráce s ostatními učiteli

Asistentka během rozhovoru zmínila, že někteří učitelé s ní spolupracují hodně, někteří zcela vůbec. Vyučující po asistentce často chtějí, aby vytiskla materiály na výuku. Dále se s ní také domlouvají, jak budou v hodině potřebovat pomoci apod.

Na přípravách na hodinu se kromě občasného tisku a kopírování materiálů nepodílí.

Účast na poradách, dozor, školení

Všichni asistenti jsou povinni během přestávek kontrolovat i chodbu a prostory kolem tříd, ve kterých působí. Dále má asistentka v rozvrhu přidělené klasické dozory na chodbách. „*Já se přiznám, že je moc nedodržuju. Jsem nejraději v té třídě. Mám totiž vyzkoušené, že děti začnou něco vyvádět, jakmile z té třídy odejdu.*”

Tato asistentka se účastní rad (pedagogických, provozních) školy. Nemá to vyloženě nařízené, ale sama to vnímá jako její povinnost. Jedinou povinnou poradou je pro ni občasná porada asistentů pedagoga, kterou svolává vedoucí sekce.

Asistentka si musela udělat kurz AP, aby na toto místo mohla nastoupit. Dále pro ni platí stejné pravidlo jako pro ostatní pedagogické pracovníky školy, za školní rok se musí zúčastnit minimálně dvou školení a tím tak splnit povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistentku tato práce opravdu baví a chtěla by v ní i nadále pokračovat. „*Beru to jako možnost, jak se znovu stát dítětem, s těma dětma můžu být opravdu sama sebou a hodně se toho i s nima naučím.*”

Názor na inkluzi a asistentství

Na inkluzi a s tím spojené asistentství nemá jednotný názor. Pro některé děti s vážnějšími problémy běžné vzdělávání podle ní není tou nejideálnější volbou. Během rozhovoru mi sdělila, že u jednoho „jejího” žáka sice ví, že tu školu dodělá, ale bude ho to stát velké úsilí a trápení. Inkluze podle ní není pro všechny žáky stejně dobrá.

Názor na změny v asistentství

Asistentka s těmito změnami nesouhlasí. „Trochu cítím, že jde zkrátka jenom o peníze. Asistenti moc stojí, je to práce navíc, tak se to snaží nějak omezit. Nemyslím si, že to je rozumný rozhodnutí. Aby pak netrpěly ty děti.”

Asistent pedagoga č. 5

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistentka primárně působí u čtyř žáků, přičemž dva až tři z nich potřebují během hodin poměrně intenzivní podporu a pomoc. Nejedná se ovšem o pomoc s látkou, žádný z žáků nemá sníženou inteligenci ani jakékoli nedostatky, které by způsobovaly, že by měli potíže s chápáním látky, zadání či instrukcí. Jedná se například o problémy s pozorností a soustředěním.

Jeden z žáků trpí Aspergerovým syndromem a poruchou aktivity a pozornosti, což se poměrně silně odráží v některých hodinách. Žák bývá nesoustředěný, velice aktivní a často mu chybí motivace k práci. Podpora asistenta je tedy zapotřebí. Asistentka žáka uklidňuje, když na něm zpozoruje zvýšenou aktivitu a nepozornost, motivuje ho k práci, dále také zajišťuje, aby všechnu zadanou práci dokončil. Žák má často tendenci práci začít, ale již nedokončit (přestane se soustředit, práce ho přestane bavit apod.). V těchto případech si k němu sedne asistentka a dohlíží na to, aby opět začal pracovat. V případě zvýšené aktivity, kterou asistent ani učitel není schopen vyřešit ve třídě, asistentka žáka pobídne, aby se šel projít na chodbu. Je vyzkoušené, že to pomáhá. Žák ví, že má jednou obejít celé patro a vrátit se zpět do třídy. Asistentka zůstává ve třídě se zbytkem žáků. Pokud po návratu žáka vyhodnotí, že procházka jeho aktivitu nepomohla snížit, opět ho přiměje, aby se šel projít po chodbě, a tentokrát jde s ním.

Žák se středně těžkou až těžkou oboustrannou ztrátou sluchu (+ kochleárním implantátem) téměř žádnou podporu asistenta nepotřebuje. Občas si asistentka ověří, zda správně porozuměl zadání (v minulosti v této oblasti bývaly problémy), jinak je ovšem žák naprosto samostatný.

Vysoce intelektově disponovaný chlapec s neurovývojovými nezralostmi, oslabenou CNS doprovodně zasahující do exekutivních funkcí má velké potíže s dodržováním pravidel a respektujícím chováním vůči autoritám. V hodinách často odmítá pracovat a zpochybňuje

důležitost a potřebu úkolů a práce zadávaných vyučujícími. V těchto případech zasahuje asistentka, která s žákem individuálně začne pracovat a pokouší se ho k práci nejrůznějšími způsoby motivovat. Dohlíží, aby pracoval dle pokynů.

Nejvíce podpory a pomoci od asistentky potřebuje žák s poruchou autistického spektra. Asistentka klidí jeho agresivní výstupy v hodinách a motivuje ho k práci. Nejvíce zapotřebí je asistentka ovšem o přestávkách, kdy je nutné žáka hlídat, aby na chodbě a ve třídě neublížil sobě nebo ostatním spolužákům či nezničil majetek.

Asistentka je ovšem k dispozici i ostatním žákům ve třídě, kteří se na ni v případě potřeby mohou kdykoli obrátit.

Místo AP ve třídě

Asistentce je přidělen velký stůl se židlí, u kterého má místo. Stůl se nachází u zdi uprostřed třídy a je umístěn blízko žáků, u kterých asistentka primárně působí. Během hodiny ovšem chodí po celé třídě. Nejvíce se pohybuje právě kolem čtyř žáků, ke kterým je napsána, ale podle potřeby pomáhá a asistuje všem žákům ve třídě. Asistentka je tedy během celého dne u jejího stolu, na němž má všechny věci, které k práci potřebuje (pracovní notebook, telefon, zápisník apod.).

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči probíhá primárně prostřednictvím deníku asistenta pedagoga, sekundárně poté přes e-mail či telefon. Nejvíce deník ke komunikaci využívá matka žáka s PAS, která si ho každý den čte a opravdu pečlivě přidává komentáře tam, kde je to na místě. Také do deníku píše dotazy či instrukce.

Spolupráce s ostatními učiteli

Jelikož se jedná o 7. ročník ZŠ, žáci mají na každý předmět jiného učitele, tudíž jednotliví pedagogové nejsou s asistentem v tak intenzivním kontaktu, jako tomu je například na 1. stupni ZŠ. Každý vyučující vnímá asistentku trochu jinak a také po ní chce rozdílné věci. Někteří pedagogové za asistentkou sami přišli a požádali o spolupráci (pomoc s přípravou materiálů, domluva na tom, jak budou od asistentky v hodinách chtít pomoci), nejčastěji asistentka učitelům (kromě zásahů v hodinách) pomáhá tak, že tiskne či kopíruje materiály. Jiní pedagogové od ní nic nechtějí a stačí jim, když asistentka v hodině individuálně zasáhne u

žáků, když se objeví nějaký problém (např. výstup žáka s PAS, zvýšená aktivita žáků, ztráta motivace k práci apod.).

Účast na poradách, dozor, školení

Všichni asistenti jsou povinni během přestávek kontrolovat i chodbu a prostory kolem tříd, ve kterých působí. Nejedná se o typický dozor na chodbách (ten zajišťují pedagogové školy), o určitou formu dozoru se ovšem jedná. Asistentka tyto dozory pečlivě plní.

Tato asistentka nemá povinnost účastnit se jakýchkoli rad (pedagogických, provozních) školy. Jedinou povinnou poradou je pro ni občasná porada asistentů pedagoga, kterou svolává vedoucí sekce.

Jelikož se jedná o absolventku vysoké školy (magisterský titul na pedagogické fakultě), asistentka si není povinna dělat žádný kurz AP. Platí pro ni ovšem stejné pravidlo jako pro ostatní pedagogické pracovníky školy, za školní rok se musí zúčastnit minimálně dvou školení a tím tak splnit povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Tato asistentka navíc ještě spravuje osobní classroom jednoho žáka.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistentku tato práce baví, ale vnímá ji pouze jako přechodnou a do budoucna v ní neplánuje pokračovat. Ráda by si našla místo jako pedagog.

Názor na inkluzi a asistentství

Asistentka v rozhovoru uvedla, že s inkluzí a s působením asistentů pedagoga naprosto souhlasí, ale uznává, že to s sebou občas přináší komplikace. Asistentka vidí problém v tom, že se občas ve třídě nachází spousta žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a i když je ve třídě asistent, vyučující to mnohdy nedokáže vše pokrýt. Dále zmínila, že dle jejího názoru mnohdy dochází k absenci dostatečného individuálního přístupu k žákům s i bez SVP.

Velké pozitivum inkluze vidí ve společné interakci všech žáků bez ohledu na jakékoli speciální vzdělávací potřeby. Asistentka uvedla, že pro děti s nejrůznějším postižením či vadou je důležité navštěvovat kolektiv intaktních dětí, díky tomu se jim bude v budoucnu snáze začleňovat do většinové společnosti. Asistentka zmínila, že to platí i naopak. Intaktním žákům také prospívá, když každý den spolupracují a komunikují s žáky se SVP.

Názor na změny v asistentství

Asistentka v rozhovoru uvedla, že s touto změnou souhlasí a přijde jí rozumná. Následně ovšem dodala, že by ovšem asi záleželo na konkrétním případě a situaci, na míře postižení a dalších okolnostech.

Asistent pedagoga č. 6

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistent se během výuky nevěnuje ostatním žákům, ale podle potřeby pracuje pouze s „jeho žákyní“. Během hodin žákyně nepotřebuje pomáhat s látkou. Asistent s ní pracuje v případech, kdy je zapotřebí zklidnit její chování nebo ji motivovat k práci. Jsou dny, kdy je chování žákyně bezproblémové a asistent nemusí nijak více zakročovat. Jindy jsou zase dny, kdy je velice neklidná, nesoustředěná a podpora asistenta pedagoga je nezbytná.

Místo AP ve třídě

Asistent má ve třídě stůl s židlí nacházející se vzadu ve třídě u okna. Během hodin na něm tráví čas a vstává v případech, kdy je zapotřebí jeho pomoc a podpora u žákyně. Místo v kabinetě vyloženě určené nemá. Ve škole je ovšem předmístnost u jednoho kabinetu, ve které je tiskárna a která slouží jako takový provizorní kabinet pro externí učitele a pracovníky školy. V místnosti jsou také židle a stoly a asistent tuto místnost využívá, když nemusí být ve třídě.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči probíhá prostřednictvím deníku asistenta pedagoga. Asistent ovšem během rozhovoru zmínil, že s ním primárně rodiče komunikují skrz e-mail, mobilní telefon nebo aplikaci WhatsApp. „*Minulý rok maminka ten deník vůbec nečetla a skoro ho ani nečetla. Prostě jí to nevyhovovalo a téměř všechno jsme řešili po telefonu. Tenhle rok je to už lepší, deník víc přijímá, ale stejně furt radši se mnou vše řeší přes mobil nebo e-mail.*” Rodiče se o žákyni a dění ve třídě zajímají a asistent si spolupráci chválil.

Spolupráce s ostatními učiteli

Spolupráce s ostatními učiteli probíhá pouze výjimečně. „*Já si myslím, že ta spolupráce mezi asistentem a učitelem je hlavně na prvním stupni, na tom druhém to už ani tolik nejde, když se v té třídě za den vystřídá třeba 7 učitelů.*” Asistent sdělil, že se nepodílí na žádných přípravách, ani sám nevytváří žádné materiály (pracovní listy, písemné práce). Většinou po něm učitelé chtějí, aby nějaké materiály nakopíroval nebo vytiskl. „*Taky dost často nosím fixy nebo houbu, když v té třídě není. Jinak se mě jen učitelé před nějakou aktivitou třeba ptají, jestli to _____ (zmněno jméno žákyně) zvládne, jestli se bude chtít zapojit a tak.*” Žákyně má totiž PAS a často má problémy s prací ve skupině. Asistent s ní ovšem nyní pracuje již druhým rokem a za tu dobu si dokázali mezi sebou vytvořit moc pěkný vztah. Pokud je žákyně přesvědčená, že danou aktivitu nechce dělat, asistentovi se jí často podaří k práci namotivovat, že se nakonec zapojí.

Účast na poradách, dozor, školení

Účast na poradách není povinná. „*Nikdo mi na začátku, když jsem nastoupil, neřekl, že bych měl chodit. Stejně by to ale ani moc nešlo. Jak pracuju ještě v družině, tak jsem většinou celý odpoledne tam.*” Pro asistenta je pouze povinná účast na poradách sekce asistentů pedagoga.

Pro asistenta platí stejné pravidlo jako pro ostatní pedagogické pracovníky školy, za školní rok se musí zúčastnit minimálně dvou školení a tím tak splnit povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Dozory na chodbách tento rok nemá, v minulém roce je ovšem minimálně jednou denně měl.

Tento asistent navíc ještě spravuje osobní classroom žákyně.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Asistent během rozhovoru sdělil, že by v práci ve školství rozhodně rád pokračoval. Na pozici asistenta pedagoga má zatím také v plánu zůstat delší dobu.

Názor na inkluzi a asistentství

Asistent s inkluzí souhlasí za předpokladu, že kvůli ní není narušen běžný chod třídy. „*Vzdělávat v běžný škole úplně všechny bez ohledu na vážnost postižení mi přijde kontraproduktivní. Podle mě tím pak trpí ten žák, ostatní žáci i učitelé.*” Asistent tedy zastává názor, že některým žákům s vážným postižením by bylo lépe ve speciální škole. Dále ovšem

uznává, že je velmi těžké rozhodnout, jakému žákovi by bylo lépe ve speciální škole a jakému by zase prospělo docházení do školy v hlavním vzdělávacím proudu.

Názor na změny v asistentství

„Zařídit tohle plošně je nesmysl, to nebude fungovat.“ Asistent se během rozhovoru vyjádřil jasně, toto rozhodnutí mu nepřijde rozumné. Striktní určování počtu asistentů podle velikosti školy a tříd mu nedává smysl. *„Co když budou ve třídě o osmnácti žácích čtyři z nich potřebovat asistenta, ale nedostanou ho.“*

Asistent pedagoga č. 7

KATEGORIE: Výuka

Participace při výuce

Asistent během rozhovoru zmínil, že při výuce není již tolik aktivní, jako tomu bylo na základní škole. Žák totiž navštěvoval ZŠ EDUCAnet, poté udělal přijímací zkoušky na SŠ EDUCAnet, kam se dostal, takže ve studiu pokračuje na stejné škole, jen na jiném stupni vzdělávání. Od sedmé třídy ZŠ má stejného asistenta.

Asistent se během výuky věnuje převážně „jeho žákovi“. Na základní škole to ovšem bylo trochu jiné. *„Tam jsem tu látku ovládal, takže jsem během hodin mohl pomáhat i ostatním, ale tady na tý střední už bych prostě nevěděl, jak jim to vysvětlit.“* Asistent je tedy k dispozici žákovi, na kterého je napsaný. Často je potřeba, aby asistent usměrňoval žákovu pozornost, dovysvětloval zadání a podporoval motivaci k práci. Kvůli deficitu v oblasti sociálních vztahů i v sociálních a emočních dovednostech je zapotřebí s žákem aktivně pracovat na osvojování a upevňování sociálních dovedností v běžných situacích. To se děje jak o přestávce, tak často i během výuky. Není neobvyklé, že žáka něco nebo někdo během hodiny rozhodí a musí kvůli jeho nepřiměřené reakci opustit třídu. V těchto případech s ním třídu opustí také asistent, který ho na chodbě uklidní, probere s ním nastalou situaci a navrhne způsoby, jak se dala řešit a jak bylo vhodné se zachovat. Asistent během rozhovoru ovšem zmínil, že se ho snaží vést k co největší samostatnosti. *„Chci, aby fungoval sám, protože jednou bude muset fungovat sám.“*

Asistent kromě toho také během testů, které třída píše, dohlíží a kontroluje, zda nikdo nepodvádí.

Místo AP ve třídě

Asistent během hodin sedí vedle žáka v poslední lavici. Kromě toho má místo v kabinetě.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči probíhá prostřednictvím deníku AP a dále e-mailem, telefonicky i osobně. Asistent si komunikaci velice chválí.

Moc pěkná spolupráce probíhala i během distanční výuky za covidu, kdy byly zavřené školy. Asistent se po dohodě s ředitelem školy s rodiči žáka domluvil na tom, že za ním bude každý den dojíždět a pomáhat mu s výukou. Rodiče totiž na dohlížení na žaka neměli kvůli zaměstnání čas a bylo jim jasné, že by sám on-line výuku nezvládal. Situace tedy vypadala tak, že asistent každé ráno přijel do firmy, kterou vlastní žákovi rodiče, a byl s ním po celou dobu on-line výuky a dohlížel na veškeré plnění úkolů. Tato spolupráce měla skvělé výsledky a chválily si ji obě strany. Díky tomu se i asistent s žákem i rodiči ještě více sblížil. „*My už si s těmi rodiči dáváme i dárky k Vánocům a tak.*”

Spolupráce s ostatními učiteli

„*Občas jim chodím okopírovat nebo vytisknout věci nebo donesu fixy, když chybí. Ale jinak spolu moc nespolupracujeme. Na tý střední to tolik nejde. Na základce to jde víc, hlavně na tom prvním stupni. Ale takhle na střední ne, kór když mají na každé předmět někoho jinýho.*”

Účast na poradách, dozor, školení

Jelikož se jedná o pedagoga a navíc třídního učitele, jsou pro něj pedagogické a jiné rady školy povinné. Také má během přestávek dozory na chodbách a vztahuje se na něj povinnost účastnit se minimálně dvakrát za školní rok kurzu/školení v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Má budoucnost

Jelikož je „asistentův žák” ve třetím ročníku na střední škole, plánuje s ním zůstat až do konce jeho středoškolského vzdělávání. Když jsem se ho zeptala, zda by měl zájem v asistentství pokračovat i poté, jeho odpověď zněla ano. „*Mě to baví, baví mě ta kombinace, že chvilku dělám to a chvilku zase to.*” Zde odkazoval na fakt, že je zároveň i vyučujícím tělesné výchovy

a třídním učitelem. Dále ovšem dodal, že by nechtěl být asistentem na prvním stupni ZŠ. „*To bych nedal, to jsou na mě už moc malý děti. Ideální je ten druhý stupeň a střední.*”

Názor na inkluzi a asistentství

Podle asistenta má inkluze smysl, ale hodně záleží na typu školy a také na asistentovi. „*Kdyby byl na učňáku, tak by se k němu chovali hrozně, asistent neasistent.*” Dále se asistent vyjádřil k počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě. „*S inkluzí souhlasím, ale aby to bylo dobrý, měl by být maximálně jeden žák ve třídě. Víc ne. Ale inkluze je dobrá věc. Já to vždycky říkám, oni od něj, on od nich.*” To poté asistent blíže vysvětlil. Díky tomu, že je do třídy inkudován nějaký žák se speciálními vzdělávacími potřebami, který je něčím odlišný od intaktních dětí, se tyto děti naučí, že odlišnosti nejsou špatné a že každý je něčím výjimečný. A žák se SVP se díky zařazení do běžné školy učí žít a spolupracovat s intaktními dětmi.

Názor na změny v asistentství

Asistent ke změnám nezaujal nějaký konkrétní postoj. „*Jak řeknou, tak bude, bude se to muset vyřešit.*” Poté, co jsem mu více vysvětlila, jak by to na základě těchto změn vypadalo, dodal: „*No to podle mě nebude moc fungovat. Hlavně o těchto změnách rozhodují lidi, co si to neumí vůbec v praxi představit. A až potom uvidí tu zpětnou vazbu a budou to zase měnit.*” Dále vyjádřil obavu, že by rodiče žáků s vážnějším stupněm nějaké vady nebo postižení tyto děti dávali do speciálních škol ze strachu, že by jim škola v hlavním vzdělávacím proudu neposkytovala potřebnou dostatečnou podporu ve formě právě toho asistenta pedagoga.

5.6 Vyhodnocení výzkumného šetření

Hlavním cílem mého kvalitativního výzkumného šetření bylo analyzovat práci asistentů pedagoga na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet. Byly provedeny polostrukturované rozhovory se sedmi asistenty pedagoga. K doplnění informací bylo využito pozorování realizované ve třídách, ve kterých působí asistent pedagoga, a také analýzy dokumentů týkajících se práce tohoto pedagogického pracovníka, jež se nachází ve sdílené složce školy na Disk Google. Na základě těchto sebraných dat byla zpracována případová studie školy a byly zodpovězeny výzkumné otázky.

Vybraná škola se k pozici asistenta pedagoga staví velice zodpovědně a snaží se tyto pracovníky co nejvíce podporovat. Ve škole se nachází více osob, na které se asistenti mohou obrátit v případě potíží či nejasností (speciální pedagog, školní psycholog, vedoucí sekce AP apod.). Vedoucí sekce také svolává porady sekce AP, na kterých se řeší nejrůznější problémy,

jež se vyskytly. Kromě toho tam ale asistenti mají prostor sdílet jejich doporučení, která mohou pomoci ostatním. Každý asistent obdrží vlastní firemní notebook a přístup do sdílené složky školy na Google Disk, v níž najde veškeré materiály potřebné pro výkon jeho práce. Materiály týkající se hlavně asistentství (náplň práce, edukační videa, doporučení, nejčastější chyby apod.) jsou zpřístupněny v google classroom AP.

Na asistenty jsou kladeny poměrně vysoké nároky - každodenní zápisy do deníku AP, kontrolování google classroomů všech předmětů, správa osobních classroomů žáků (to se týká pouze dvou asistentů), pravidelná komunikace se zákonnými zástupci. Tyto vysoké nároky jsou ovšem splnitelné a přinášejí ovoce. Rodiče (až na jednu výjimku) jsou spolupráci a komunikaci se školou velice nakloněni a hojně jí využívají.

Asistentů pedagoga je v současné době (rok 2023) sedm, šest působí na základní škole (první stupeň: 3 AP, druhý stupeň: 3 AP - ženy) a jeden působí na střední škole - muž. Asistenti jsou rozdílného věku (nejmladší AP: 23 let, nejstarší AP: 45 let) a liší se také stupněm dosaženého nejvyššího vzdělání. Jeden z asistentů, který působí na SŠ, ve škole zastává ještě funkci třídního učitele prvního ročníku na gymnáziu a učitele tělesné výchovy na SŠ (gymnázium i střední odborná škola - IT).

Během výzkumného šetření jsem se zaměřovala na tři kategorie: výuka, působení mimo výuku a vnímání asistentství.

KATEGORIE: Výuka

Asistent pedagoga č. 1 - 1. třída ZŠ

Asistentka působící v 1. třídě na 1. stupni základní školy je během výuky opravdu velice aktivní. Je sice napsána pouze na jednoho žáka, kterému pomoc a podporu poskytuje, ale pomáhá i ostatním žákům podle toho, jak potřebují. Ve třídě je totiž více žáků, u kterých je pojato podezření na nějaké poruchy. Tito (ale i ostatní žáci) potřebují během vyučovací hodiny často pomoci. Asistentka se tedy téměř neustále během hodiny pohybuje po třídě. Z těchto důvodů nemá ani vlastní stůl, který by byl pouze její.

Asistent pedagoga č. 2 - 2. třída ZŠ

Asistentka působící ve 2. třídě na 1. stupni základní školy je během výuky také velice aktivní. Je jí sice přidělen stůl, ale během výuky i celého samotného dne u něj nesedí. Neustále se totiž pohybuje po třídě a pomáhá všem žákům, kteří její pomoc potřebují.

Asistent pedagoga č. 3 - 3. třída ZŠ

Asistentka působící ve 3. třídě na 1. stupni základní školy zmínila, že její participace při výuce je opravdu vysoká a občas to přechází až do tandemové výuky. Během hodin téměř nevyužívá její místo u stolu, který ve třídě má, ale neustále se mezi žáky pohybuje, zapojuje se do aktivit a pomáhá jak žákům se SVP, tak bez.

Asistent pedagoga č. 4 - 6. třída ZŠ

Asistentka působící v 6. třídě na 2. stupni základní školy se během vyučovacích hodin do dění ve třídě poměrně zapojuje. Jedná se například o usměrňování žáků, když se přestanou soustředit a začnou vyrušovat, individuální pomoc žákům nebo překlady složitějších instrukcí od roditelích mluvčí z anglického jazyka do českého. Tyto činnosti provádí asistentka jak s žáky se SVP, tak bez nich. Občas se také s žáky zapojuje do aktivit, které jsou prováděny v hodině (kahoot, pokusy v laboratoři). Během hodiny sedí asistentka u jejího stolu, který se nachází vzadu ve třídě, a vstává k žákům v případě potřeby.

Asistent pedagoga č. 5 - 7. třída ZŠ

Asistentka působící v 7. třídě na 2. stupni základní školy se během hodin do dění ve třídě poměrně hojně zapojuje. Je přiřazená celkem ke čtyřem žákům, přičemž dva až tři z nich potřebují během hodin intenzivnější podporu a pomoc (usměrňování zvýšené aktivity a nepozornosti, motivace k práci, utěšování agresivních výstupů chlapce s PAS, občasná kontrola porozumění zadání a instrukcí). Během hodiny sedí asistentka u jejího stolu, který se nachází uprostřed třídy u zdi, a vstává k žákům v případě potřeby (žáci se SVP i žáci bez SVP).

Asistent pedagoga č. 6 - 8. třída ZŠ

Asistent působící v 8. třídě na 2. stupni základní školy se během hodin věnuje pouze žákyni, ke které byl přidělen, a s ostatními žáky ve třídě nepracuje. Během hodiny sedí u stolu, který se nachází vzadu ve třídě, a vstává k žákyni během potřeby. Zakročení z jeho strany je nejčastěji zapotřebí v případech, kdy je žákyně neklidná, nesoustředěná a odmítá pracovat.

Asistent pedagoga č. 7 - 3. ročník SŠ

Asistent působící ve 3. ročníku na střední škole má porovnání s tím, jakým způsobem a v jaké intenzitě se zapojoval během výuky u tohoto žáka na základní škole a jak nyní na střední škole. K žákovi byl přidělen v sedmé třídě a tuto pozici vykonává až do současné doby. Během rozhovoru zmínil, že na ZŠ se věnoval i ostatním žákům ve třídě, zodpovídal dotazy a

dovysvětloval látku a zadání. Zdůvodnil to tím, že látku základní školy ovládal, tudíž s tím neměl problém. Na střední škole to je již jiné, takže momentálně se v hodinách věnuje pouze žákovi, který je mu přidělen. Asistent s ním sedí v poslední lavici a usměrňuje jeho pozornost, motivuje ho k práci, ověřuje porozumění zadání nebo s ním v případě jeho výbuchu opustí třídu, na chodbě ho uklidní a rozebere nastalou situaci.

KATEGORIE: Působení mimo výuku

Asistent pedagoga č. 1 - 1. třída ZŠ

Asistentka velmi úzce spolupracuje s rodiči i s učiteli. V největším kontaktu je samozřejmě s třídním učitelem, se kterým je v každodenním kontaktu a spolupracují spolu neustále. Podílejí se spolu například v přípravách na výuku. Kooperace s rodiči probíhá prostřednictvím deníku AP, kromě toho je s nimi v kontaktu také osobně, což je zapříčiněno její přítomností v ranní družině a v klubu rodičů.

Mimo výuku je její povinností například dodržovat dozory na chodbách u tříd prvního stupně. Co se týká nejrůznějších porad, je pro ni povinná pouze porada sekce asistentů pedagoga. Také se musí během jejího působení ve škole neustále vzdělávat a dvakrát za školní rok se zúčastnit minimálně dvou školení.

Asistent pedagoga č. 2 - 2. třída ZŠ

Tato asistentka jako jediná z AP na škole není povinná psát deník, jelikož není přiřazena k nějakému konkrétnímu žákovi. Velmi intenzivní je ovšem její komunikace s rodiči, která probíhá nejčastěji osobně. Pokud jde o spolupráci s učiteli, v největším kontaktu je s třídním učitelem, se kterým se podílí na přípravách na hodinu a pomáhá s přípravou pomůcek. Občas také sama vymýšlí nějaké aktivity do hodin, které poté s třídním učitelem konzultuje.

Mimo výuku je sice její povinností dodržovat dozory na chodbách u tříd prvního stupně, ale během rozhovoru asistentka zmínila, že to není vždy zcela možné, protože je i během přestávek zapotřebí ve třídě. Co se týká nejrůznějších porad, je pro ni povinná pouze porada sekce asistentů pedagoga. Jelikož asistentka studuje VŠ, nevztahuje se na ni pravidlo zúčastnit se za školní rok minimálně dvou kurzů/školení v rámci DVPP.

Asistent pedagoga č. 3 - 3. třída ZŠ

Asistentka je ve velmi intenzivním kontaktu se zákonnými zástupci jednoho z jejích přidělených žáků. U nich probíhá komunikace prostřednictvím deníku AP, dále také osobně a

nakonec ještě pomocí notýsku, který asistentka vyplňuje každý den a poté ho rodičům odevzdá. Tato forma komunikace mezi školou a zákonnými zástupci je na škole ojedinělá, ale velmi úspěšná. Spolupráce s rodiči druhého žáka je nulová, rodiče nejeví žádný zájem. Nejvíce těsná spolupráce probíhá mezi AP a třídním učitelem, kdy společně plánují výuku, připravují pomůcky nebo hledají náměty na nejrůznější aktivity.

S dozory na chodbě je to podobné jako u asistentky z druhé třídy, v rozvrhu je napsané má, ale z důvodu její vytíženosti o přestávkách s žáky ve třídě je málokdy dodržuje. Co se týká porad, je povinna účastnit se porad sekce AP. Také pro ni platí povinnost absolvovat za školní rok minimálně dvě školení v rámci DVPP.

Asistent pedagoga č. 4 - 6. třída ZŠ

Asistentka spolupracuje s rodiči prostřednictvím deníku AP, kromě toho se účastní třídních schůzek, kde je rodičům také k dispozici. Spolupráce s učiteli se poměrně liší. S některými spolupracuje hodně, s některými téměř vůbec. Na přípravách na výuku se ovšem nepodílí, maximálně tiskne nebo kopíruje materiály. Jelikož se jedná o asistentku na 2. stupni, je pro ni povinné během přestávek hlídat i prostor chodby kolem její třídy. Kromě toho má také vyloženě v rozvrhu dané dozory na chodbách, které ale moc nedodržuje, protože je radši s dětmi ve třídě. I když tato asistentka nemá provozní a pedagogické rady školy povinné, účastní se jich, protože je ráda v obraze. Jedinou povinnou je pro ni rada sekce AP. Stejně jako všichni pedagogičtí pracovníci, kteří aktivně nestudují VŠ, se musí minimálně 2x za školní rok zúčastnit školení/kurzu v rámci DVPP.

Asistent pedagoga č. 5 - 7. třída ZŠ

Asistentka spolupracuje s rodiči výhradně prostřednictvím deníku AP, občas také přes e-mail nebo telefon. Spolupráce s učiteli je poměrně rozdílná. Je to způsobeno tím, že v sedmé třídě mají na každou hodinu jiného vyučujícího, který také odlišně vnímá pozici AP a různě její přítomnosti využívá. S některými učiteli probíhá poměrně častá spolupráce, kdy se asistentka podílí na přípravách na hodinu. Asistentka spolu s učitelem sice nevytváří materiály, ale pomáhá s jejich distribucí (tisk, kopírování, stříhání apod.). Někteří z učitelů za ní na začátku sami přišli a dohodli se, jak budou v hodinách potřebovat pomoci.

Jelikož se jedná o asistentku na 2. stupni, je pro ni povinné během přestávek hlídat i prostor chodby kolem její třídy, což tato asistentka zodpovědně dodržuje. Na rozdíl od asistentky z 6. třídy v rozvrhu nemá povinné dozory na chodbách. Z porad je pro ni povinná pouze porada

sekce AP a jako všichni pedagogičtí pracovníci se musí účastnit za školní rok minimálně 2 školení v rámci DVPP.

Tato asistentka navíc ještě spravuje osobní classroom jednoho žáka.

Asistent pedagoga č. 6 - 8. třída ZŠ

Spolupráce s rodiči probíhá prostřednictvím deníku AP, v daleko větší míře ovšem pomocí e-mailu, mobilního telefonu nebo aplikace WhatsApp. V minulém školním roce totiž matka žákyně deník odmítala a téměř ho nevyužívala. V tomto školním roce je to již lepší, ale primární komunikace je stále prostřednictvím PC nebo telefonu. Ke spolupráci mezi asistentem a ostatními učiteli dochází pouze výjimečně, což asistent odůvodňuje střídáním učitelů během dne. Asistent se tedy nepodílí na vytváření příprav ani studijních materiálů, pouze čas od času materiály tiskne nebo kopíruje. Občas za ním ovšem učitelé před hodinou zajdou a konzultují s ním, zda je aktivita, kterou si pro třídu připravili, vhodná i pro jeho žákyni.

Pokud se jedná o účast na poradách, je pro něj povinná pouze porada sekce AP. Dozory již tento rok v rozvrhu přidělené nemá, jako tomu bylo v minulém školním roce. Vztahuje se tedy na něj pouze povinnost kontrolovat chodbu kolem jeho třídy, což asistent dodržuje. Platí pro něj také stejné pravidlo jako pro ostatní pedagogické pracovníky školy, za školní rok se musí zúčastnit minimálně dvou školení v rámci DVPP.

Tento asistent navíc ještě spravuje osobní classroom žákyně.

Asistent pedagoga č. 7 - 3. ročník SŠ

Tento asistent spolupracuje s rodiči intenzivně prostřednictvím deníku AP, telefonicky i osobně. Asistent má s rodinou za ty roky společného působení vytvořen velice blízký vztah, který se jen zintenzivnil během covidu, kdy byly zavřené školy a probíhala on-line výuka. Asistent v tomto období dojížděl za žákem, byl s ním přítomen na výuce a dohlížel na veškeré plnění úkolů a povinností. Tato spolupráce měla skvělé výsledky a byly za ni rády obě strany. S učiteli tolik nespupracuje, na přípravách na výuku se nepodílí, občas pouze tiskne nebo kopíruje materiály. Zdůvodňuje to faktem, že se jedná o střední školu, kde se během jednoho dne ve třídě vystřídá velké množství učitelů, protože každý předmět učí někdo jiný.

Veškeré rady školy (pedagogické, provozní) jsou pro něj jakožto zároveň pro pedagoga povinné. Kromě toho má také povinné dozory na chodbách a vztahuje se na něj povinnost účastnit se minimálně dvakrát za školní rok kurzu/školení v rámci DVPP.

KATEGORIE: Vnímání asistentství

Asistent pedagoga č. 1 - 1. třída ZŠ

Asistentka inkluzi a asistentství s ní spojené vnímá kladně, ale zastává názor, že inkluze není pro všechny. Plánované změny v asistentství jí nepřijdou rozumné z důvodu, že by asistenta měli dostat všichni žáci, kteří ho potřebují. Na druhou stranu ovšem chápe důvody, proč se o takových změnách uvažuje. Asistentku její práce baví, ale neplánuje v ní zůstat déle.

Asistent pedagoga č. 2 - 2. třída ZŠ

Asistentka inkluzi považuje za poměrně kontroverzní téma ve společnosti a stejně jako asistentka č. 1 si myslí, že bohužel není pro všechny. Žákům s těžkou formou postižení je, dle jejího názoru, lépe ve speciální škole. S plánovanými změnami v asistentství ovšem výrazně nesouhlasí, protože zastává názor, že by asistenta měli dostat všichni žáci, kteří ho potřebují. Tuto asistentku práce velice baví, ale po doděláním vysoké školy pedagogické plánuje začít učit.

Asistent pedagoga č. 3 - 3. třída ZŠ

Tato asistentka je velkým zastáncem inkluze i asistentství, ale zastává názor, že v České republice pro to nejsou vhodné podmínky jako například v jiných zemích. Zastává názor, že je asistentů málo a ne vždy pracují podle potřeby. Asistent by, dle jejího názoru, měl být ovšem v každé třídě (s žákem se SVP i bez něj). Plánované změny v asistentství jí připadají logické, ale nesmělo by to dospět k tomu, že by žáci, kteří AP potřebují, na něj kvůli počtu neměli nárok. V tomto případě by se změnami nesouhlasila. Asistentku práce baví, ale neplánuje v ní zůstat příliš dlouho. Po dokončení studia na VŠ plánuje začít učit na 1. stupni ZŠ.

Asistent pedagoga č. 4 - 6. třída ZŠ

Asistentka nemá jednotný názor na inkluzi a asistentství. Dle jejího názoru inkluze není vhodná pro všechny (např. pro děti s vážným stupněm postižení). S plánovanými změnami nesouhlasí, protože se obává, že tím budou žáci trpět. Asistentku práce velice baví a chtěla by v ní i nadále pokračovat.

Asistent pedagoga č. 5 - 7. třída ZŠ

Asistentka s inkluzí a asistentstvím naprosto souhlasí, ale uznává, že občas mohou nastávat různé komplikace způsobené například nedostatečným individuálním přístupem k žákům nebo přítomností většího počtu žáků se SVP ve třídě, což učitel často i s asistentem nedokáže ideálně zvládnout. Inkluzi je ovšem velice nakloněná, její pozitivum vidí například ve společné

interakci žáků se SVP a žáků bez nich. S plánovanými změnami v asistentství souhlasí, ale záleželo by na konkrétní situaci (míra postižení, potřebnost AP apod.). Asistentku tato práce baví, ale neplánuje v ní zůstat i do budoucna. Brzy by si ráda našla místo jako pedagog.

Asistent pedagoga č. 6 - 8. třída ZŠ

Asistent je inkluzi nakloněn a souhlasí s ní, ale jen za předpokladu nenarušení běžného chodu třídy. Podobně jako asistenti 1, 2 a 4 ovšem zastává názor, že není vhodná pro všechny. Někteřím žákům s těžkou formou postižení by bylo lépe ve speciální škole. Plánované změny mu připadají nerozumné a je podle něj nemožná jejich plošná aplikace. Striktní určování počtu asistentů podle velikosti školy a tříd mu nedává smysl. Asistenta jeho práce baví a má v plánu v ní pokračovat.

Asistent pedagoga č. 7 - 3. ročník SŠ

Asistent vnímá inkluzi jako smysluplnou, ale záleží na typu školy a na asistentovi. Dle jeho názoru by například na učilišti žáka s nějakou výraznější odlišností vnímali negativně. Na další věci, na které záleží, je také počet žáků se SVP v jedné třídě. Aby to dle asistentova mínění fungovalo, je zapotřebí, aby ve třídě byl pouze jeden žák se SVP. Myšlenka inkluze jako takové je ovšem nakloněný a líbí se mu, že umožňuje vzájemné poznávání, kooperaci a učení všech lidí bez ohledu na jakékoli znevýhodnění. Ke změnám v asistentství AP nezaujal nějaký vyloženě vyhraněný postoj. Přiznal, že on s tím stejně nic nezmůže a všichni se budeme muset zařídit podle toho, jak bude nebo nebude rozhodnuto. Poté ovšem zmínil, že mu tyto změny nepříjdou moc rozumné a dobře aplikovatelné do praxe. Zároveň vyslovil názor, že o těchto věcech rozhodují lidé, kteří si to v praxi vůbec neumí představit. V souvislosti s tím se také obává, že by to na straně rodičů vedlo k rozhodnutí dát jejich dítě radši do speciální školy ze strachu z absence potřebné dostatečné podpory ve formě AP. Asistenta jeho práce baví a chtěl by v ní pokračovat i nadále. Líbí se mu pestrost jeho práce (AP + třídní učitel + vyučující tělesné výchovy).

Po analýze všech získaných dat je možné odpovědět na začátku stanovené výzkumné otázky.

1. Jak asistenti pedagoga participují na výuce?

Participace asistentů na výuce se velmi liší podle toho, zda působí na 1. stupni ZŠ, nebo na 2. stupni ZŠ a na střední škole. Nejvíce se výuky a všech aktivit ve třídě účastní asistenti na prvním stupni, kteří ani nevyužívají jejich místo u stolu, protože se během hodiny neustále pohybují po třídě a pomáhají žákům. U všech asistentů na 1. stupni je stejné, že se věnují všem žákům ve třídě, tedy těm se speciálními vzdělávacími potřebami i těm bez nich. Důvodů pro vysokou participaci na výuce může být více. Jednak to může být způsobeno nízkým věkem žáků a tudíž vyšší potřebou pomoci, kterou od dospělých potřebují. Toto zmínila například asistentka č. 1, která působí v 1. třídě. Také to může být zapříčiněno tím, že se jedná o první stupeň, tudíž se ve třídě za den nevystřídá tolik vyučujících jako na stupni druhém nebo na střední škole. Učitelé (převážně třídní učitel, který ve třídě učí nejvíce hodin), jsou tedy s asistentem ve větším kontaktu, který působí jako dobrý podklad pro intenzivní spolupráci, vzájemné úkolování, a tudíž větší zapojování asistenta do výuky.

Na 2. stupni ZŠ se asistenti do výuky zapojují méně. Bývá to často asistenty odůvodněno tím, že se během dne ve třídě vystřídá mnoho učitelů a s žádným tedy asistent není v intenzivnějším kontaktu, tudíž je těžší nastavit nějakou aktivní spolupráci. U všech asistentů na 2. stupni je stejné, že během hodiny sedí u stolu a k žákům vstávají pouze v případě potřeby. Míra účasti AP na výuce se ovšem liší v závislosti na diagnóze a jejích projevech. Například asistentka pedagoga č. 5 ze sedmé třídy se do dění ve třídě během výuky zapojuje poměrně často. Její přidělení žáci totiž během výuky potřebují poměrně častou pomoc a podporu. Na 2. stupni ZŠ se „cílem zaměření“ liší asistent pedagoga č. 6 z osmé třídy. Ten se jako jediný v hodinách věnuje pouze žákyni, která je mu přidělena, a s ostatními žáky ve třídě nijak nespolupracuje.

Podobným způsobem, jakým probíhá účast na výuce asistentů na 2. stupni ZŠ, probíhá i participace asistenta na výuce na střední škole. Během výuky stejně jako asistenti z 2. stupně sedí a nepohybuje se po třídě. Podobně jako AP z 8. třídy se ani tento asistent nevěnuje ostatním žákům ve třídě, ale pracuje pouze s žákem, který mu je přidělen. Tento fakt odůvodňuje tím, že se jedná o střední školu, kde té látce je těžší porozumět, takže by ostatním žákům ani nemohl moc pomáhat. Tento asistent jako jediný sedí s žákem v lavici, ostatní mají samostatný stůl někde ve třídě.

Dá se tedy shrnout, že míra participace asistenta na výuce je velmi intenzivní na 1. stupni ZŠ a méně intenzivní na 2. stupni ZŠ a na střední škole.

2. Jak asistenti pedagoga působí mimo výuku?

Všichni asistenti (kromě asistentky č. 2 z druhé třídy) komunikují se zákonnými zástupci prostřednictvím deníku AP, který jsou povinni každý den psát a každý den zasílat ZS oznámení na e-mail o aktualizaci informací ze dne. Intenzivně také probíhá komunikace AP se zákonnými zástupci skrz e-mail nebo mobilní telefon (AP č. 5, 6, 7) nebo také osobně (AP č. 1, 2, 3, 4, 7). Až na výjimky je tedy spolupráce s rodiči pravidelná a kvalitní, rodiče se zajímají a komunikaci se školou jsou velice nakloněni.

Dále jsou všichni asistenti povinni sledovat google classroomy všech předmětů a pozorovat, jak „jejich žáci“ pracují, jestli odevzdávají úkoly apod. V těchto classroomech také sledují, na kdy jsou domluvené testy a zkoušení, což pak zaznamenávají do deníku AP. Dva asistenti (č. 5, 6) navíc ještě spravují osobní classroom žáka.

Spolupráce s učiteli mimo výuku se liší v závislosti na stupni, na kterém AP působí. Na 1. stupni ZŠ je spolupráce velmi intenzivní díky každodennímu kontaktu (nejvíce se třídním učitelem), dochází ke společným přípravám na výuku, přípravě pomůcek a hledání námětů na aktivity do hodin. Na 2. stupni ZŠ je tato spolupráce mezi AP a učiteli méně intenzivní, ale záleží hodně na učiteli. Někteří učitelé za asistenty chodí pro občasné rady týkající se studentů nebo kvůli zadání instrukcí. Žádný z asistentů se nepodílí na výuce (přípravy materiálů apod.), maximálně dochází k tomu, že asistenti tisknou nebo kopírují již připravené materiály. Do budoucna se nabízí možnost ještě více zapracovat na spolupráci mezi učiteli na druhém stupni ZŠ a na SŠ s asistenty pedagoga.

Všichni asistenti jsou povinni dodržovat dozory na chodbě kolem třídy, ve které působí, jen málokterý asistent je ovšem dodržuje. Hlavním důvodem je fakt, že asistenti pocítují větší důležitost jejich přítomnosti ve třídě i během přestávek. Někteří asistenti mají i „normální učitelské“ dozory na chodbách, které dodržují.

Všichni asistenti mají povinnou účast na poradách sekce AP. Jedině asistent pedagoga č. 7 má povinné i pedagogické a provozní rady. Tato povinnost pramení z toho, že se jedná zároveň o vyučujícího a třídního učitele. Dále také jedna z asistentek (AP č. 4) se dobrovolně účastní pedagogických i provozních rad školy.

Povinnost účastnit se minimálně dvou kurzů za školní rok v rámci DVPP platí pro všechny asistenty pedagoga. Pouze jedna asistentka (č. 2) tuto povinnost nemá, protože jako jediná aktivně studuje na VŠ.

3. Jakým způsobem asistenti pedagoga vnímají tuto profesi?

Všichni asistenti pedagoga jsou inkluzi pozitivně nakloněni a profesi asistentství vnímají jako důležitou a nezbytnou v dnešním školství. Někteří z asistentů jako jeden z kladů inkluze vnímají to, že díky ní se do každodenního kontaktu dostávají žáci s nejrůznějšími SVP a intaktní žáci a tyto dvě skupiny si na sebe díky tomu mohou zvykat a mohou se toho od sebe mnoho učit. Většina asistentů ovšem zastává názor, že inkluze bohužel není pro všechny. Jako příklad uvádějí situaci, kdy by žákům s těžší formou nějakého postižení bylo lépe ve speciální škole. Asistent pedagoga č. 7 uvedl, že inkluzi vnímá jako smysluplnou, ale podle něj nefunguje v každé škole a s pomocí každého asistenta.

Všechny asistenty jejich práce baví, ale pouze 3 z nich by na této pozici chtěli i do budoucna pokračovat (asistent pedagoga č. 7 ještě v kombinaci se stávající pozicí vyučujícího tělesné výchovy a třídního učitele). Tři z asistentů by rádi v budoucnu působili jako pedagogové.

4. Jaký názor asistenti pedagoga zaujímají k plánovaným změnám v asistentství?

Ani jeden z asistentů nejdříve nevěděl, že se o nějakých změnách vůbec uvažuje. Po mém vysvětlení ke změnám zaujali negativní postoj. Někteří asistenti se změnami silně nesouhlasí, jiní v nich i přes nesouhlas vidí jistá pozitiva. Téměř všichni asistenti ovšem vyjádřili názor, že by asistenta měli dostat všichni žáci, kteří ho potřebují, a nárok na přidělení by tedy neměl být určován na základě počtu běžných tříd na ZŠ a jejich průměrné naplněnosti.

5.7 Doporučení pro pedagogickou praxi vyplývající z výzkumného šetření

Na závěr uvedu pár doporučení, která rozdělím na doporučení pro tuto školu a doporučení pro školy obecně.

Doporučení pro gymnázium, střední odbornou a základní školu v Praze - EDUCAnet

Do budoucna je možné *zapracovat na větší spolupráci a komunikaci mezi asistentem pedagoga a vyučujícími na 2. stupni ZŠ a na SŠ*. Z výzkumného šetření vyplynulo, že je mnohem méně intenzivní než na 1. stupni ZŠ, i když i tady záleží na konkrétním případě. Někteří učitelé s asistenty spolupracují a komunikují více než jiní. Přestože učitelé nejsou s asistenty v tak intenzivním kontaktu, jako tomu je na prvním stupni, je vhodné si na začátku ujasnit, co od sebe obě strany v hodinách i mimo ně potřebují nebo vyžadují.

Dále by bylo vhodné, kdyby *se asistenti pedagoga účastnili pedagogických nebo provozních rad školy*. Díky tomu by byli více v obraze, co se ve škole děje, a také by se dostali do většího kontaktu s ostatními pedagogy. Často také dochází k tomu, že je některý žák se SVP předmětem diskuze na pedagogické radě. V tomto případě je, dle mého názoru, na místě, aby byl diskuzi přítomen také asistent pedagoga, který v té třídě a u toho žáka působí.

Doporučení pro školy zaměstnávající asistenty pedagoga

Jedním z doporučení je bezpochyby *týmová kooperace* všech účastníků výchovně vzdělávacího procesu. Aby tento proces byl co nejvíce efektivní, je zapotřebí spolupráce asistentů pedagoga, pedagogů, vedení školy, zákonných zástupců, případně zaměstnanců školního poradenského pracoviště či školského poradenského zařízení.

Asistent pedagoga by měl mít ve škole *vytvořené vhodné podmínky*. Vedením by měl být na začátku obeznámen o jeho náplni práce, kompetencích, o organizaci a provozu školy. Dále by měl být seznámen s pedagogickým sborem a s tím, na koho se v případě potíží či nejasností obrátit. Toto vyplývá z odborné literatury a v tomto výzkumném šetření došlo k potvrzení. Asistenti pedagoga velice vítají, když je jim před nástupem do práce vše důkladně vysvětleno a jsou seznámeni s ostatními zaměstnanci školy. Dále by také měl asistent pedagoga dostat přidělené místo v kabinetě a ve třídě. V tomto výzkumném šetření se ukázalo, že například asistenti z 1. stupně ZŠ místo v kabinetě kvůli jejich vytíženosti během dne téměř nevyužívají, i přesto je ovšem vhodné ho mít. To vše totiž dokládá, že si škola asistentů váží a bere je rovnocenně s ostatními pedagogy.

Na škole by měla být *vytvořena vhodná, efektivní a hlavně pravidelná komunikace a spolupráce mezi asistentem pedagoga a učiteli*. Asistent a učitel/učitelé by si měli domluvit, co od sebe navzájem očekávají a jak chtějí participovat na výuce. Také by se měli pravidelně scházet a diskutovat jejich společnou práci, problémy apod. Z výzkumného šetření vyplynulo, že spolupráce a komunikace mezi AP a učitelem je intenzivnější na 1. stupni ZŠ a méně intenzivní na 2. stupni ZŠ a na SŠ (z důvodu častého střídání učitelů během dne). Je jasné, že na druhém stupni ZŠ a na SŠ je pro asistenty i učitele těžší udržovat silnější komunikaci a spolupráci, když spolu netráví tolik času jako učitel s asistentem na prvním stupni. Je ale dobré se alespoň na začátku sejit a domluvit si, co od sebe obě strany budou během výuky i mimo ni potřebovat.

Kromě toho by měla být **vytvořena** také **vhodná, efektivní a hlavně pravidelná komunikace a spolupráce mezi asistentem pedagoga a zákonnými zástupci**. Na této škole se osvědčila (až na jednu výjimku) spolupráce prostřednictvím deníku AP, kdy díky němu mají rodiče přehled o tom, jak jejich dítě každý den pracovalo, k jakým nenadálým situacím došlo a jak byly řešeny. Navíc rodiče mohou využívat možnosti do deníku psát (dotazy na asistenta, komentáře k zápisu asistenta apod.). Rovněž se osvědčila komunikace osobně, skrz e-mail nebo mobilní telefon. Rodiče oceňují, když vidí zájem školy o co největší spolupráci.

Dále je také důležité **nezaměňovat asistenta pedagoga s osobním asistentem dítěte**. Toto je dobré si na začátku vyjasnit jak se zákonnými zástupci, tak s ostatními učiteli. Je důležité dbát na to, že asistent pedagoga, jak už z názvu vypovídá, je převážně asistentem pedagoga, nikoli žáka se SVP.

Posledním doporučením je, aby **asistent pedagoga pracoval i s ostatními žáky ve třídě**, ne pouze s žákem/žáky se SVP. Díky tomu se může zabránit omezování žákova zapojení do kolektivu.

Závěr

Diplomová práce je věnována profesi asistenta pedagoga. Práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a empirickou.

Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly. V první je čtenářům poskytnut náhled na pozici asistenta pedagoga z hlediska vymezení pojmu, historie a vývoje této pozice, jejího legislativního zakotvení a financování a poté jsou uvedeny kvalifikační a osobnostní předpoklady potřebné pro výkon této profese. Druhá kapitola se věnuje roli AP, významu této profese při inkluzivním vzdělávání, rozdílům mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem a nakonec také vnímání této práce z pohledu samotných asistentů. Třetí kapitola čtenářům přináší informace o spolupráci asistenta pedagoga s ostatními aktéry výukového procesu a čtvrtá kapitola se zabývá vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kdy je krátce vymezen tento pojem a poté je představeno, jakým způsobem vypadalo vzdělávání těchto žáků ve školním roce 2021/2022.

V empirické části je představen kvalitativní výzkum přinášející případovou studii vybrané školy v Praze. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo analyzovat práci asistentů pedagoga na gymnáziu, střední odborné a základní škole v Praze - EDUCAnet. Data byla sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, pozorování a analýzy dokumentů. Během šetření jsem se zaměřila na tři kategorie: výuka, působení mimo výuku a vnímání asistentství. Na tomto základě byly formulovány čtyři výzkumné otázky, které byly na konci zodpovězeny. Vytyčeného cíle bylo v práci dosaženo.

Jedním z důvodů výběru tohoto tématu bylo, že jsem chtěla zjistit, zda jsou poměrně vysoké nároky na práci asistenta na této škole splnitelné a hlavně užitečné. Z mých vlastních zkušeností na této pracovní pozici na jiných školách totiž můžu říci, že je asistent často učiteli i žáky vnímán jen jako „osoba navíc sedící ve třídě“. Na této škole je ovšem tato pozice brána jako významná součást výchovně vzdělávacího procesu a hlavně jako důležitá spojnice mezi školou a rodinou. Pokud jsou totiž zákonní zástupci komunikaci a spolupráci nakloněni, škola jim jde krásně naproti prostřednictvím deníku asistenta pedagoga, díky kterému mají zaprvé každodenní zprávy o tom, jak výuka i přestávky probíhaly, zadruhé možnost komunikace s asistentem. Záznamy do deníku, hlídání classroomů a další požadavky kladené na asistenty jsou sice náročné, ale splnitelné a užitečné. Tato práce může sloužit jako příklad dobré praxe, jak asistenty využívat v rámci inkluzivního vzdělávání.

Seznam použitých informačních zdrojů

BALSHAW, M. 2010. *Looking for some different answers about teaching assistants*. European Journal of Special Needs Education. 4/2010, s. 337–338. ISSN 0885-6257.

BAŘINKOVÁ, Z., et al., *Spolupráce s asistentem pedagoga: metodika*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87652-65-7.

GIANGRECO, M.F.; DOYLE, M.B. 2007. *Teacher assistants in inclusive schools*. In FLORIAN, L. (ed.) *The SAGE Handbook of Special Education*. London: SAGE. s. 429–440. ISBN 13-978-1-4129-0728-6.

HABR, Jonáš, Helena HÁJKOVÁ a Hana VANÍČKOVÁ. *Metodika práce asistenta pedagoga: osobnostní rozvoj asistenta pedagoga a komunikace s rodinou nebo komunitou žáka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4670-7.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.

HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: střední školy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015a. ISBN 978-80-244-4502-1.

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4654-7.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Standard práce asistenta pedagoga*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.

NĚMEC, Zbyněk. *Společné přípravy a konzultace jako klíč k úspěšné spolupráci asistenta s učitelem*. Praha: Nová škola, 2016. ISBN 978-80-905807-3-2.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.

POTMĚŠIL, Miloň. *Sociální prostředí ve škole a inkluzivní vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 97880-244-5295-1.

RŮŽIČKA, Michal, Monika SMOLÍKOVÁ, Lucie FLEKAČOVÁ a Pavlína BASLEROVÁ. *Učitel a asistent ve společném vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5499-3.

SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.

TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí, aneb, Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-008-1.

VRBOVÁ, Renáta. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3381-3.

Elektronické zdroje

ASISTENTPEDAGOGA.CZ: PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ. *Historie* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/historie>

ASISTENTPEDAGOGA.CZ: PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ. *Jak vidí asistenti náplň své práce? Na jaké problémy naráží?* [online]. 2021 [cit. 2023-01-09]. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/ke-stazeni/zobrazit/jak-vidi-asistenti-standardy-sve-prace>

CSICR: Kvalita vzdělávání v České republice. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2021/2022: Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. 2022 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/Vyrocni-zprava_2021_2022_everze.pdf

EDUCAnet Praha | *Konečně jiná škola* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://praha.educanet.cz/cs/?popup=close&popup_id=9126

HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga. Spolupráce s učitelem* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015b [cit. 2022-02-09]. ISBN 978- 80-244-4656-1. Dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-02/metodika-prurez-02.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: *Změna financování asistentů pedagoga* [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/zmena-financovani-asistentu-pedagoga>

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika. *Metodika práce asistenta pedagoga: Podpora samostatnosti žáka* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-07-02]. ISBN 978-80-244-4714-8. Dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-09/metodika-prurez-09.pdf>

PETRÁŠ, Petr, JARMAROVÁ, Jitka, LAUERMANN, Marek, *Metodika práce asistenta pedagoga: Komunikace s dalšími účastníky inkluzivního vzdělávání* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2022-05-09]. ISBN 978-80-244-4711-7. Dostupné z: <http://inkluzie.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-14/metodika-prurez-14.pdf>

POSPÍŠILOVÁ, Ivana. *Asistent pedagoga u dětí se zdravotním postižením a služba osobní asistence* [online]. Obecně prospěšná společnost Sirius, o.p.s., 2013 (aktualizováno: 2023). [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/asistent-pedagoga-u-deti-se-zdravotnim-postizenim-sluzba-osobni-asistence>

ZAPOJMEVSECHNY: Národní pedagogický institut České republiky. *Asistenti pedagoga potřebují od vedení školy podporu i metodicky vést* [online]. 2020 [cit. 2022-06-23]. Dostupné z: <https://www.zapojmevsechny.cz/clanek/detail/asistenti-pedagoga-potrebuji-od-vedeni-skoly-podporu-i-metodicky-vest>

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>